

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele“

Leu Rebreanu

CVIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBlicație EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXVII Nr. 1 (155) *** IANUARIE 2024 *** 12 PAGINI ***

Istorie

Scrisoarea de aderență față de Memorand

Memorandumul a răscolit și a radicalizat conștiința, a cristalizat atitudini, a demonstrat unitatea și voința românilor în lupta contra dualismului austro-ungar, arătând, în același timp, limitele gândirii politice a conducătorilor Partidului Național Român, în ceea ce privește formele și mijloacele pe care înțelegeau să le utilizeze în această luptă.

Articolul prezent încearcă să aducă o modestă contribuție la cunoașterea unor aspecte mai puțin cercetate până acum, privind atitudinea maselor față de Memorandum, în cazul a foștilor grăniceri din unele comune de pe Valea Someșului Mare și Valea Ilvei, exprimată într-o scrisoare de „aderență”, reacția românilor someșeni și ilveni față de măsurile luate de autorități contra memorandumistilor și aderenților lor, ilustrate în paginile ziarului „Tribuna” din Sibiu în anul 1892. Totodată și-au manifestat dezacordul față de reacția celor de la „Gazeta Transilvaniei” și de la „Telegraful Român” considerându-le ca o „neagră trădare națională”.

În cele ce urmează vom prezenta scrisoarea de aderență, trimisă „Tribunei” de la Sibiu, semnată de urmași ai foștilor grăniceri din comunele Rodna Veche, Rodna Nouă, Ilva Mare, Măgura, Poiana (Sân-Iosif), Leșu, Ilva Mică și Maieru.

De la poalele Ineului în 1892

Prea onoratului Comitet Central al Partidului Național Român

Românii grăniceri de la Izvoarele Someșului Mare

Exprimăm încredere deplină comitetului actual al Partidului Național Român, aprobăm întru toate activitatea lui dezvoltată cu multă abnegație și tărie spre binele nostru, al poporului, precum și modul de procedare, pentru ca suferințele noastre prin un Memorand, care să le cuprindă pe toate, să fie cunoscute la Înalțul Tron.

Condamnăm din adâncul inimii ținuta nedemnă și echivocă a unor organe, considerate de până acuma servind nouă, iar purtarea „Telegrafului Român” o timbrăm de o neagră trădare națională, demnă de aseclii lui Iuda.

Înfierăm după adevărata lor vrednicie barbarismul și vandalismul de la Turda, Șimleu și Arad, fără pereche în anele popoarelor ce fac pretenție la oarecare titlu de cultură și civilizație; și în fine:

Exprimăm profundele regrete ilustrului dr. Rațiu și bravei familii, precum și celorlalți martiri ai sfintei noastre cauze pentru suferințele îndurate de la preluarea civilizației ai Orientului și dușmanii seculari ai neamului nostru.

Pr. Basiliu Groze

Noi îl asigurăm pe bravul și demnul nostru președinte și conducător despre încrederea, stima și iubirea noastră, suferințele lui sunt ale noastre. Primește deci, Ilustre Domnule, felicitările noastre pentru curajul cu care le-ai întâmpinat și pentru tactul înțelept cu care te-ai arătat superior agresorilor tăi.

Din Rodna Veche:

Gherasim Domide – preot greco-catolic, Lazar Ureche, Toma Domide, Nicolae Folcă, Anhidim Scripeți, L. Anca, Tănase Sângeorzan, Ioachim Cozonac, Ștefan Grapini, Maxim Boldiș, Demian Lipan, Larion Pioraș, Viski Iosif, Ioan Luciu, Ilie Flamă, Gavrilă Boldiș, Ștefan S. Moroșan – învățător greco-catolic, P. Scripeț, I. Flania, Florian Porcius și familia, Ioan Părtinean, Dănilă Guria, Iacob Domide, Vasile Boldiș, A. Anca, Grigore Anca, Iacob Sângeorzan, Larion Bindiu, G. Cărdan, T. Burioară, Florian Porcius a lui Ilie, Samson Domide, Nicolae Gușa, Ștefan Cărdan.

Din Rodna Nouă (n.n. Șanț): Ilarion Filipoiu – paroh greco-catolic, Pamfilu Grapini – paroh greco-catolic, Leontin Pop, Cosma Cotul, Maxim Moisil, Valer Pop.

Din Ilva Mare: Ieronim Slăvoacă – preot greco-catolic, Ioan Tivadar – învățător greco-catolic, Ioan I. Constantin – învățător greco-catolic, Ioachim Mureșianu – proprietar.

Din Măgura: Zaharie Bulbuc – preot greco-catolic, Gavrilă Nust – proprietar, Pavel Hangea – învățător greco-catolic.

Din Poiana (Sân-Iosif): Ștefan Buzilă – preot greco-catolic, Emilian Persecă – proprietar, Dimitrie Candale – proprietar, P. Ursa – proprietar, Nichita Candale – proprietar, Ioan Candale – proprietar.

Din Leșu: Leon Coșbuc – preot greco-catolic, Samson Leonte – învățător greco-catolic, George Persecă – proprietar, Nichita Persecă – econom, Mihai Mălaiu – proprietar.

Din Ilva Mică: Simion Gaftone – proprietar, Mihăilă Vocian – proprietar, Gavrilă Nechiti – proprietar, Demian Nechiti – învățător greco-catolic.

Din Maieru: Basiliu Groze – paroh greco-catolic, Basiliu Tofan – învățător greco-catolic, Ioan Avram – proprietar, Cosma Bolfa, Anhidim Partene – proprietar, Demetriu Boșca – învățător greco-catolic.

Anhidim Partene

Demetriu Boșca

Alexandru DĂRĂBAN

Mass-media

Despre „obsedantul deceniu” și istoria care nu trebuie uitată

Prezentarea noului număr al revistei, unice în felul ei, și în simfonia revistelor vremii actuale, „Arhivele Bistriței”, pe tema „Obsedantul deceniu în județul Bistrița- Năsăud”

Revista „Arhivele Bistriței”, Anul VIII, Fascicula 2 (22), avându-l coordonator pe Mircea Gelu Buta și referenți științifici, pe Adrian Onofreiu și Lucian Vaida, apărută la Editura „Presa Universitară Clujeană”, 2023, (ne) sensibilizează cu aspecte referitoare la sumbrul deceniu, așa-numit „obsedant”, mai ales în literatură, cu câteva exemple de încercate destine, frânte, din cauza terorii exercitate asupra vieții personale sau/și profesionale, contribuind la adevărate rupturi, prăpastie greu de trecut, de uitat, de iertat. Câteva figuri de intelectuali au fost desprinse din istoria județului Bistrița- Năsăud, cu specificul, pe cât de vitregit, pe atât de unanim apreciat, în timp.

Arhivele Bistriței

Anul VIII, Fascicula 2 (22)

Obsedantul deceniu
în județul Bistrița-Năsăud

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

Revista cuprinde eseul din deschidere, semnat de către Mircea Gelu Buta, „Istoria se învață cu anii”, titlu considerat drept principiu „cu adiere de aforism”, și patru studii, despre tot atâtea personaje, devenite istorice, prin comportamentul lor de rezistență în fața opresiunilor momentului. Despre Ioan Partene, prefect al județului Bistrița-Năsăud, scrie prozatorul și publicistul Icu Crăciun; despre Petru Rusu, învățător, mai întâi în

(continuare în pag. 2)

Elena M. CÎMPAN

Cartea**Despre „obsedantul deceniu” și istoria care nu trebuie uitată***(continuare din pag. 1)*

Rebra, apoi în Dipșa, scrie fiul său, profesor, Viorel Rus; lui Leonida Pop îi scrie povestea destinului său însuși coordonatorul revistei, prof. univ. dr. Mircea Gelu Buta, iar despre un alt învățător, de data aceasta din Ciceu- Poieni, rândurile îi aparțin scriitorului și jurnalistului, Victor Știr.

La o primă privire, se poate observa că fiecare dintre autorii textelor manifestă o afinitate față de subiectele prezentate, fie ideologică, fie de familie sau legat de un spațiu anumit. Dacă adăugăm și bogăția de fotografii de familie, de colecție, care amintesc de o epocă în alb-negru, de costumație, de un decor de care ne-am îndepărtat, atunci obținem o imagine „în sepia” a unei lumi precise, ca un ceasornic, a unui moment mai delicat din istorie, când lucrurile au fost subordonate unor imperative, de genul forțării la înscriere, în colectiv, de urmărire, cu informatori, de îngrădire de libertăți.

Din portretul lui Ioan Partene, născut la Maieru, aflăm că acesta a fost profesor de germană și latină, a predat și a fost director la Liceul „Alexandru Odobescu”, astăzi, Colegiul Național „Liviu Rebreanu”, a îndeplinit funcția de președinte al PNL din județul Bistrița- Năsăud, de senator, de prefect al județului Bistrița- Năsăud, vicepreședinte al ASTRA, despărțământul Bistrița, monarhist convins, care scria articole la „Gazeta Bistriței” și în „Săptămâna” (periodic bistrițean). A fost arestat

Prof. Ioan Partene

pentru convingerile sale, împotriva regimului de atunci, a decedat în închisoare. Una dintre fiicele sale, Ana- Maria, i-a înmănat lui Icu Crăciun manuscrisul unui studiu scris de către Ioan Partene, despre Anton Pann, studiu care a și fost, de altfel, publicat în anul 2022. Un destin frânt, trist pentru urmași, care nu știu nici până astăzi unde îi este mormântul. A trăit 64 de ani.

Viorel Rus realizează un profil din cuvinte și mărturii ale tatălui său, pe care îl prezintă obiectiv, dar și subiectiv, totuși, realist, pe baza documentelor și a povestirilor, transmise în mod direct. Petru Rusu se naște tot la Maieru (Maior, de altădată), devine învățător, după absolvirea Școlii Normale din Năsăud, repartizat la Rebra. Și el are activitate culturală bogată, implicându-se în viața satului și a școlii. Prin anii 1940, odată cu măsuri pentru deznaționalizare și impunerea limbii maghiare în școli, la Școala din Rebra au fost trimiși învățători maghiari. În scurt timp, Petru Rusu a rămas singur. O altă viață zbuciumată, „plină de urcușuri și coborâșuri”. A fost declarat „chiabur”, deportat la

Debrețin, închis și supus unui regim de teroare, după cum scrie într-o autobiografie. Când în 1942 izbucnește o foamete, Petru Rusu, învățătorul, se deplasează la Consulatul român din Cluj, pentru a cere ajutor, în condițiile în care oamenii din sat mâncau mămăligă și turte din coji de copac, gest care i-a atras persecuție și teroare din partea autorităților hortiste. A fost mutat, de la Rebra la Dipșa, fiind considerat „om periculos regimului”, și i s-au confiscat bunurile.

Afinitatea fiului față de tată se manifestă la nivelul textului prin unele pasaje încărcate de sensibilitate, specifică relațiilor de familie: „când mai era în viață, tata ne-a povestit între altele”: „pe lângă excluderea din învățământ, învățătorul chiabur Rusu Petru a fost trimis în judecată pentru că a comentat politic și nu a predat în totalitate la baza de recepție cota de porumb de 646 de kg, cu care fusese impus”. Impresionantă este relatarea în care tatăl a fost luat de acasă: „într-o noapte din iunie 1950, pe care aveam să o țin minte cât voi trăi.” A trăit 83 de ani, fiind înmormântat în 1993, la Rebra.

Figura lui Leonida Pop, evocată de către Mircea Gelu Buta, se desprinde din cadrul mai larg, social și politic, al alegerilor din 1946. Originar din Poiana Ilvei, Leonida Pop este unul dintre nepoții lui Iuliu Maniu. Tacticile de intimidare și abuzurile electorale împotriva partidelor istorice au schimbat rezultatul alegerilor, în defavoarea PNT și cu victoria BPD (Blocul Partidelor Democratice). De îndată ce Leonida Pop a fost ales deputat de Năsăud pe listele PNT – Maniu, în drum spre București, a aflat despre ordinul de arestare pe numele său. Denunțat că ar ascunde arme sub dușumea, la percheziție nu s-au găsit decât ziare și reviste, „Dreptatea”, „Tribuna”, „Patria”. I-a fost ridicată imunitatea parlamentară și apoi condamnat. Pentru a nu fi arestat, s-a refugiat în munți, perioadă pe care o descrie într-un jurnal, intitulat „Din însemnările unui pribeag”. În cele din urmă, a fost condamnat repetat, dar, din cauza problemelor de sănătate, a fost eliberat. S-a stabilit la Năsăud, unde, ca să se întrețină, a lucrat ca funcționar la Trustul lemnului, Vatra Dornei.

Victor Știr aduce, în revistă, un frumos omagiu învățătorului din satul natal, Ciceu- Poieni, Iacob Mizgan, născut în Dumbrăvița, și el condamnat pentru că nu a convins-o pe soacra lui, declarată „chiabur” (un substantiv fără variantă feminină), să predea cota la stat. Cu un regim lexical bogat în expresii, precum „păpuși sovietice” sau „trâmbețe ale propagandei”, „sarabanda” abuzurilor, textul lui Victor Știr prezintă un alt destin oropsit, vitregit, „Luat din nou „în lucru” de organele statului, prin Decizia nr. 26/ 1956 a Secției de Învățământ a Regiunii Cluj, învățătorul Iacob Mizgan a fost scos din sistemul educativ timp de 2 ani școlari. (...) Reprimit în școală în anul 1958, prin mărînimia partidului unic (o ușoară undă de ironie, n.n.), a fost repartizat, în bătaie de joc, la unitatea școlară din cătunul Purcărete, comuna Negriștești, la câțiva

kilometri de Ciceu- Poieni, peste dealuri, deplasarea fiindu-i îngreunată învățătorului Mizgan de o infirmitate din naștere la piciorul drept.” În realizarea portretului, Victor Știr se folosește de comparația învățătorului din sat cu Domnul Trandafir, al lui Sadoveanu, prin hărnicie, prin sfaturile oferite sătenilor, „un suflet deschis, pozitiv, care se bucura de binele aproapelui.” A trăit 92 de ani, până în 1998.

Cele patru figuri, sculptate în piatra revistei „Arhivele Bistriței”, atât de dure și atât de corect conturate, cu un condei experimentat și priceput, potrivit unei astfel de munci, atât de cercetare, cât și de relatare, cu persuasiune, Ioan Partene, Petru Rusu, Leonida Pop și Iacob Mizgan, sunt doar câteva exemple de oameni care au suferit în timpul aceluia „obsedant deceniu”, ca urmare a unor opresiuni drastice asupra convingerilor, de cele mai multe ori politice, împotriva guvernării, din partea unor conducători care, în parte, erau sub nivelul lor intelectual. Cu siguranță, nu sunt singurele exemple, modele, pentru ce a însemnat suferința de acest fel, în numele principiilor, al demnității, al neatârării.

Se folosește, uneori, sintagma „final deschis”. Pentru opere, pentru povestiri, ca un mod modern de a încheia un volum. În cazul acestei reviste, alcătuită din dosare de existență, nu finalul este deschis, ci începutul. Început care îi aparține lui Mircea Gelu Buta, în „Istoria se învață cu anii”. Revenim, pentru că atrage atenția asupra unor lucruri prea ușor trecute cu vederea. Dintre acestea, două sunt în măsură să ne rețină atenția și să ne facă să fim mai atenți atunci când primim o informație. Primul se referă la faptul că deschiderea din anii 60, atribuită exclusiv lui Nicolae Ceaușescu, a fost de fapt începută de către Gheorghe Gheorghiu – Dej, iar al doilea vizează numele Partidului Comunist Român, folosit cu referire la anul 1956, când corect este Partidul Muncitoresc Român. Aceste diferențe, nuanțe atât de importante, sunt extrase din presă, din emisiuni, ceea ce-l face pe scriitor, spirit treaz și receptiv, să facă diferența dintre gazetar și istoriograf, în favoarea celui din urmă. Acest prim text al cărții, radiografie de idei, a iscat gândul de „început deschis”, cu atât mai mult cu cât recomandă o lectură, Lavinia Betea, „Ceaușescu și epoca sa”, care alungă expresia „cei 50 de ani de comunism”, vehiculată și difuzată, înlocuind-o cu cei 40, „în jur de 42”, dar adevărați.

Coperta revistei conține „Închisoarea Sighet”, ca o imagine reprezentativă pentru multe suferințe, un simbol al tăcerii, al îndurării, sub un cer uneori senin, de gânduri, de idei.

Prin numărul recent, după 8 ani de apariție, revista „Arhivele Bistriței” dovedește că sunt multe aspecte de scos în lumină și de acum înainte, pe baza documentelor, a mărturiilor, și cu ajutorul specialiștilor care să interpreteze datele, cu bună credință.

Elena M. CÎMPANCartea**Competență și rigurozitate în cronicile Elenei M. Cîmpan**

Absolventă a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Litere, specializarea limba și literatura română – limba și literatura germană (promoția 1991) și cu un masterat în Management și Negocieri Europene și Internaționale la Facultatea de Studii Europene a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (2016-2018), Elena M. Cîmpan este membră a Uniunii Scriitorilor din România (Filiala Sibiu) și a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (președintă a Filialei Bistrița); de asemenea, este profesoară la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița și inspectoare de specialitate la Inspectoratul Școlar Județean Bistrița-Năsăud.

În calitate de scriitoare, cartea sa de vizită este demnă de admirat: până în prezent a publicat șaisprezece volume de poeme (cel mai recent, „Poeme de duminică. Străzile Bistriței”, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2023), trei cărți de critică literară, două de eseuri, cinci volume în calitate de diarist, un volum de proză scurtă și patru volume de publicistică. Din limba germană a tradus din: Gioconda Belli (volumul „În culoarea dimineții”), Ulla Hann, Helmuth Opith, Nora Gamringer, Volker Zumbic și Barbara Kohler (în cartea „Cinci poezi germani”) și Kajo Scholz (volumul „Mirarea din cârlig a peștelui”).

Volumul despre care vom face vorbire, mai jos, intitulat „Nu e vina mea că (ei) scriu”

(Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2023), se alătură celorlalte trei cărți de cronici literare: „Pe bază de lectură” (2010), „Cu ochii în carte” (2013) și „Deschis non-stop” (2016).

Poarta acestei cărți se deschide cu comentarii legate de volumul de poezii „Cu cuvintele la plimbare” (Ed. PIM, Iași, 2022) al poetului și prozatorului Damaschin Pop-Buia, trăitor de 32 de ani în Germania, dar cu sufletul mereu în România. Elena M. Cîmpan notează, printre altele: „lumea de dor a poetului (copilăria, Someșul, dealurile domoale), pornit pe urmele cuvintelor” îl

*(continuare în pag. 3)***Icu CRĂCIUN**

Cartea

Competență și rigurozitate în cronicile Elenei M. Cîmpan

(continuare din pag. 2)

salvează de solitudine. „Poezia lui D. P. B., zice autoarea, e reflectare asupra ființei, a trecerii vremii, a existenței” și conchide: poetul „nu a preluat nimic (...) din actuala poezie germană, nesimțindu-se influențe străine în căutările sale”, el, poetul, găsindu-și propriul său stil, care îl diferențiază de confracții săi contemporani.

Cele mai multe recenzii se referă la cărțile lui Mircea-Gelu Buta, medicul, profesorul și scriitorul, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj. Prima care beneficiază de comentarii este „Amintirile unui student la Medicină”, - „o frumoasă călătorie, prin timp, prin viață, prin corpul uman” - în care, ca de obicei, se observă capacitatea de sinteză, de esențializare a unei cărți citite cu multă acribie. Autoarea remarcă modul în care scriitorul, „stăpânit de nostalgia” vremurilor studențești „cu parfumul Iașilor de altădată”, îmbină pasiunea cu rigurozitatea transmisă de profesorii săi mediciniști, știind de la bun început „că medicul pansează, iar Dumnezeu vindecă”, dar, pentru asta trebuie să-și petreacă mii de ore în sala de lectură pentru devenirea sa profesională și umană. Astfel, el ajunge la concluzia că „în boală se angajează și sufletul, agravând-o sau ușurând-o”. Autoarea cronicii la volumul „Urme ale unor oameni de seamă” de Mircea Gelu Buta subliniază faptul că aici sunt prezentați, cu respectul cuvenit, zece oameni de seamă care „au marcat istoria acestui colț de țară” ori au avut de-a face cu Bistrița; este vorba de: Andrei Mureșanu, autorul versurilor Imnului Național al României, Alexandru Odobescu, Alexandru Vaida-Voevod, Nicolae Iorga, Miron Cristea, George Mateiu și tipografia lui, George Coșbuc și statuile care-l reprezintă, apoi, Lucian Blaga la Bistrița, Matei Eminescu (fratele Poetului) și Bistrița, și Constantin Pavel, directorul Operei din Cluj, și originile sale la Bistrița Bârgăului. Pentru Elena M. Cîmpan, „Moștenirea unui arhieru” (Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2021) este „o comoară de carte”, în ea descoperind, prin dialogurile purtate de M. G. B. cu viitorul mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, Bartolomeu Anania, „interferențe între teologie și literatură, între artă și societate, între categorii estetice”, numai bune „de așezat la masa celor aleși”. M. G. B. este vrăjit de un „mister nedeslușit al prezenței acestui înalt prelat în societate, printre clerici, printre scriitori, printre străini chiar”, de aceea, îi aduce prin această carte „un prinos de recunoștință”. O altă carte a lui Mircea Gelu Buta, comentată de E. M. C., este „Fotbalul printre amintiri”, „o adevărată moștenire spirituală”, despre care scrie, printre altele: „Cartea este una dintre acele partide jucate amical, pentru frumusețea timpului petrecut împreună. Ea nu are învinși, nu are învingători, e o *remiză* literară, un pariu câștigat de cei care vor urma”. Au fost înserate în acest volum opinii despre fotbalul bistrițean, în anii săi de glorie, ale următorilor: Mircea Gelu Buta, Constantin Sănduță, Gheorghe Șanta, Dan Deac, Victor Ciocan, Toma Ivan, Grigore Butuza, Romică Grecu, cu toții scoțând în evidență personalitatea celui care a fost Jean Pădureanu, autoarea cronicii îl citează pe M. G. B.: „lumea fotbalului nu este doar despre celebritate, ci și despre onoare, demnitate, cuvânt”, concluzionând: „Cartea aceasta este o veghe, de veghe în lumea de astăzi. Amenințată tot mai mult, în care statuile se pot dărâma, la propriu și la figurat. Fără a așeza altceva în loc”. În cronică la cartea „Vremuri de molimă” (Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2020) a aceluiași Mircea Gelu Buta, recenzenta evidențiază talentul acestuia de prozator-diarist (precizăm că fragmente din jurnalul său au apărut în nr. 29-30/2020 al revistei „România literară”) din timpul pandemiei, văzută ca „un avertisment pedagogic” al divinității, când veștile erau din ce în ce mai contradictorii. Volumul „Români din Bistrița. Studii. Documente”, cu o prefață de Ioan Aurel Pop, (vol. II, Ed. Școala

Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019) este scris împreună cu meticolosul și competentul istoric Adrian Onofreiu și „reprezintă, zice autoarea, o reconstituire a trecutului, bun prilej de sărbătoare (...) a o sută de ani de la Marea Unire din 1918”, unde este prezentată „povestea de viață a zece cărturari bistrițeni, sortiți, prin realizările lor, toate la superlativ, să facă cinste românilor nu doar din Ardeal, ci și din toată țara”: Andrei Monda, Gavril Tripon, Grigore Ilișiu, Leon Bârsan, Vasile Butta, Corneliu Mureșanu, Andrei Buzdug, Victor Șioldea, Ștefan I. Pop și Ioan Grigore Buta, cu toții implicați în destinele Bistriței. Autoarea ne amintește faptul că tandemul Buta-Onofreiu a realizat și cărțile: „Bistrița-Bârgăului. Contribuții documentare”, „Petiții din Granița năsăudeană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea” și „Din intimitatea unei arhive”. În lista de cronici dedicate scrierilor lui Mircea Gelu Buta este și cea intitulată „Despărțirea de medicină, în căutarea ei” referitoare la volumul „Dezvrăjirea medicinei” (Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2023); acesta cuprinde „paisprezece capitole, organizate în subcapitole, într-o succesiune de idei, noțiuni, concepte, vechi și noi, înțelesuri, teorii, valori, prezentate din perspectiva bioeticii creștine, preocupată de viitor”. În opinia Elenei M. Cîmpan, Mircea Gelu Buta „știe să îmbine informația cu creația, spiritul riguros cu sensibilitatea prozei”, având în centru medicul, una din cele mai nobile profesii de pe această planetă. De numele lui Mircea Gelu Buta se leagă și revista „Arhivele Bistriței”, revistă începută în 2016, al cărei coordonator este, avându-i ca referenți pe dr. Adrian Onofreiu și dr. Lucian Vaida; în paginile acesteia au publicat nume de prestigiu, arată Elena M. Cîmpan în prezentarea nr. 1/2023, de la Nicolae Manolescu, Ioan Aurel Pop, la Alex Ștefănescu, Mitropolitul Andrei sau Mihai Zamfir.

Dar activitatea de cronicar a doamnei Elena M. Cîmpan nu se rezumă doar la acești autori. Au intrat în atenția criteriilor domniei sale: nostalgicul David Dorian, un adevărat poet „al zăpezilor de altădată”, cu două cărți recenzate: „Poeme ruginite” (Ed. Napoca Star, 2021), cu un discurs propriu, poezia lui fiind „o stare a stărilor, contradictorii, când realitatea nu mai are nicio noimă și devine câmp nesfârșit, imagine a dilatării timpului”, și „În căutarea Isoldei” (Ed. Galaxia Gutenberg, 2023), a treia antologie de autor, care cuprinde, selectiv, poezii apărute în zece volume anterioare, tema centrală fiind iubirea, cu „femeia eternă” „în centrul atenției”, scoțând, astfel, „poezia din uitare”; apoi, meditativul și talentatul poet neoespressionist Valeriu Covrig Cudrec cu „Răstignit de dor” (Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015), cel care înțelege „pericolul zădărniceii” ce poate fi evitat numai prin creație, Victor Știr cu romanul „Pajiștea mânzului de cristal” (Ed. StudIS, Iași, 2016), „o poveste formată din mai multe povești” sau „romanul unui manuscris găsit”, care invită cititorul să călătorească în timp, „cu trimiteri către realitatea imediată sau îndepărtată”, Ion Dulugeac, bun cunoscător al psihologiei feminine, cu romanul „Persida, de trei ori femeie” (2014), scriitorul „care-și mai umple stiloul în cerneala comunistă”, roman ce se pretează la o ecranizare prin „subiect, prin personaje, prin forța narativă, dar și a dialogului”, Adriana Butoi cu volumul de poeme „Perpendicular pe primăvară”, care face „o trimitere la o împământare a liricului, cu tot ce presupune el, într-o primăvară palpabilă”, cu

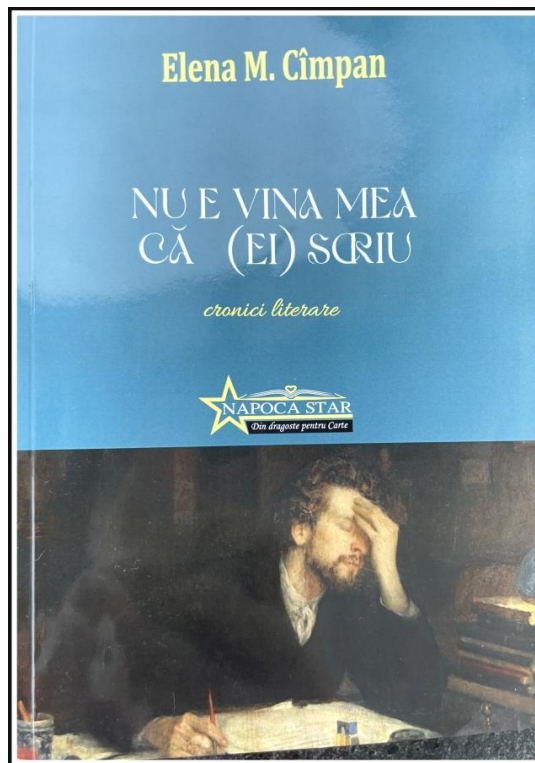
simțurile treze, deschise, receptive, „zborul cuvintelor” simbolizând libertatea de opinie. Profesoarei dr. Alina Daniela Suciuc (doctor în literatura engleză din 2018) Elena M. Cîmpan îi recenzează volumul „Emily Gerard, A Scottish Victorian Author” (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2020, 300 pp.), „o realizare de proporții, ce merită, din start, să depășească granițele țării”. „Românul cu suflet nobil”, cum îl consideră un reporter pe Dorel Cozma, directorul canalului TV AS Bistrița, cel „implicat și ancorat în viața culturală”, este recenzat cu volumul „Calitatea timpului” (Ed. Nosa Nostra, Bistrița, 2020), care conține zece poeme descriptive, cinci interviuri, luate acestuia de: Menuț Maximilian, Elena M. Cîmpan, Claudia Zătreanu, Cristina Vlasa și Emil Alexandru, și un Cuvânt rostit cu ocazia decernării Crucii Transilvane, toate traduse și în engleză de Zorin Diaconescu. Lui Darie Ducan i se recenzează volumul „Mica trilogie. Proverbe. Voci în tub. Supplicem exaudi” (2020), ce cuprinde trei piese de teatru de idei cu accente absurde, scrise în perioada pandemiei, iar lui David Boia cartea de poezii „Consemne îngerești”, pentru care „poezia se regăsește în preocuparea de taină, de salvare”. În povestirile cu tâlc ale diplomatului Gabriel Gafița din volumul „Alternativă la fuga din Egipt” (2018), Elena M. Cîmpan apreciază, printre altele, „particularitățile lexicale ce pigmentează universul cuvintelor”, care țin viu „interesul lecturii până la capăt” „în căutarea cititorilor potriviți”, adăugând că subiectele sunt „desprinse din realitatea imediată și apropiată”, pentru ca în 2023 să scrie despre alte două cărți semnate de acest autor: „Privind în aceeași direcție împreună” (2022) și „Diplomat în Oropingo” (2023).

O cronică aparte este dedicată „poetului român care scrie direct în franceză”; este vorba de talentatul profesor Florin Avram, de la Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița, care „îmbogățește două culturi: pe cea română și pe cea franceză, deopotrivă” cu al treilea volum de poezii „Images evanouies” („Imagini estompate”), tipărit în 2017 la Editura Charmides.

Pelerinului George Căbuș i se recenzează „Întâlniri în Țara Sfântă” care este, într-adevăr, „o frumoasă întâlnire literară, dintre acelea care zidesc” cu învățături, pilde și interpretări „cu trimitere la cărțile sfinte”, iar preotului Vasile Beni „Popasuri duhovnicești la Duminiți și Sărbători”, o carte de predici, adevărate balsamuri sufletești pentru credincioșii creștini; profesorului Emil Bălăi „Lacrimi și aripi”, care, odată cu această carte de „poezii, studii, articole și recenzii”, la cei 70 de ani, a trimis în lume „elevi la olimpiade, la studii, la facultăți”, iar profesoarei de muzică de la Liceul „Tudor Jarda” din Bistrița „Folclor Muzical de pe valea Superioară a Șieului și valorificarea lui în școala generală” (2020). Elena M. Cîmpan scrie despre cartea de poeme a Andreei Gal „Sunt zile în care cerul îți moare în brațe”, despre care afirmă că poeta „nu se apleacă spre nicio altă bătaie de modă și nu se supune vreunei influențe de moment”, apoi despre cea a Danielei Gîfu „Demnitate, Devoțiune, Generozitate”, după inițialele celui care a fost președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România: Doru Dinu Glăvan, în care „șefi de filiale, prieteni, colegi, membri de familie scriu amintiri sau întâmplări”

(continuare în pag. 4)

Icu CRĂCIUN

Cartea**Competență și rigurozitate în cronicile Elenei M. Cîmpan***(continuare din pag. 3)*

cu/despre acest om. Cronica despre volumul de versuri „Gânduri” de Dumitru Alexandru Bar, tradus și în engleză de Zorin Diaconescu, evidențiază farmecul din „frumusețea unei tristeți, pe scara vieții/ întoarsă pe dos”, din întâlnirea cu un om „mai trist ca toamna”, „din aspectul său ludic și parodic”. Prin „romanul total” „Anii” al laureatei Premiului Nobel Annie Ernaux (în traducerea Mădălinei Ghiu) Elena M. Cîmpan ne asigură că poate convinge cititorul român de valoarea sa. O altă cronică este dedicată cărții de poeme „Ultimul înger” de Menuț Maximilian, în care „Poetul trăiește și scrie (...) dintr-o datorie față de neam, este urmărit de glasuri ce vin din adâncul vremii și cărora le dă crezare și ascultare”. Romanul Mariei Someșan „Un univers pierdut. Lupta cu eternitatea” „este inspirat din prezent, conține o acțiune imediat după declanșarea situației de izolare”, din timpul pandemiei. Antologia intitulată „Spiritul locului” (Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 563 pp), gândită și alcătuită de Menuț Maximilian, are ca subtitlu „Ținutul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor” și, zice autoarea cronicii, „este un *loc* unde se întâlnesc multe spirite, care, doar împreună, pot influența un destin”. Printre cele mai stufoase cronici se numără „Brigit van der Leeden și România, exerciții ale regăsirii”, ce se referă la „Rumanien armeas reiches Land” ale acestei scriitoare, membră a Uniunii Scriitorilor din Germania („România, țară bogată săracă”, 2022), și

cea dedicată poetului aromân Ion Cutova, fost profesor de limba și literatura română la Colegiul Național „Andrei Mureșanu” din Bistrița. Elena M. Cîmpan a recenzat și lucrarea de gradul întâi a profesorului Samuel Leon Coman, de la Colegiul „George Coșbuc” din Năsăud, intitulată „Etica aplicată în societatea românească contemporană”. O carte tradusă de Veronica Știr din opera lui Nicolai Berdiaev se intitulează „Cinci meditații asupra existenței” și a apărut în română în anul 2016, dar a beneficiat de cronică „Traduceri și meditații” prin care V. Ș. „se re-găsește în dualitatea creator-traducător, ca un binom dător de lumină” își încheie recenzenta aprecierea. Lui Dorin Arsinte îi dedică cronică „Pactul cu poezia” pentru volumul de poeme „Întors din Iad”, iar când scrie despre cartea preotului Nicolae Feier „Puterea Rugăciunii. Perlele Coroanei Liturghiilor Ortodoxe”, și-o intitulează „Citind cartea de eseuri a lui Nicolae Feier, am învățat ce este Rugăciunea”, după cum cea a preotului Emanuel Vidican, cu titlul „Importanța omiletică a Cazaniilor românești” se numește „De cult, de cultură și de literatură” (2022). Din creația poetului, preotului și editorului revistei „Nova Littera”, care apare în Spania, unde semnează nume prestigioase ale literaturii române contemporane, este recenzat volumul de poeme „Cinematograful libertății” (2016) de Eugen Barz. O cronică are un titlu potrivit, „Condimentele romanului”, pentru romanul scriitorului Hayden Dorf (pe numele adevărat Ioan Cioba) „Scrisori din Regatul Pustnic”.

Alte cronici se referă la cărțile semnate de: Florina Ilis („Cruciada copiilor”, „roman-cascadă”, 2005), Cornel Cotuțiu („Timp al măștilor”), Icu Crăciun („Nepotul din Italia”, proză scurtă) și la un volum omagial dedicat profesorului Ioan Seni, la împlinirea vârstei de 75 de ani, cel care a vibrat treizeci de ani în slujba ASTREI năsăudene. După Elena M. Cîmpan, cartea lui Vasile Pușcaș, „Iuliu Maniu văzut de românii americani” „conține biografie politică, opinii, documente, context istoric explicat cu mult profesionalism” (...) „pentru ca o personalitate (firește, este vorba de omul politic Iuliu Maniu, n. n.) să revină în formatul ei adevărat”. Lui George Rădulescu îi recenzează cartea „Un secol cu Neagu Djuvara”, ajunsă la ediția a II-a, revizuită, în cronică „Lotul de țară”, arătându-se încântată de personalitatea centenarului istoric.

Câteva cronici se referă la autori cuprinși în sintagma „Din raftul „Conexiuni”; aici sunt comentate cărți scrise de: Radu Salvan, cu romanul „Micul bancher”, Maria Blaga cu volumul de versuri „Nimic fără Dumnezeu”, Marcel Miron cu cartea de poeme „Spre orizonturi albastre”, Daniela Trandafir cu volumul de versuri „Poeme din tăcere”, Sorin Lucaci cu opul „Tramvaiul 16 și alte legende urbane”.

Elena M. Cîmpan ne convinge și prin această carte că poate intra cu fruntea sus în elita oamenilor de cultură a acestei națiuni, nu numai a județului Bistrița-Năsăud.

Icu CRĂCIUNCartea**Elena M. Cîmpan, în slujba cuvântului**

Deși este originară din Bucovina, satul Lucăcești, Elena M. Cîmpan s-a ardelenizat odată cu descălecarea sa în Bistrița, ca profesoară de germană și română la Colegiul Național *Liviu Rebreanu*, iar mai apoi ca inspector școlar al județului Bistrița-Năsăud. Din 2012 este membră a Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Sibiu, din 2018 președintă a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala Bistrița-Năsăud, iar din 2008 și până în 2018 a fost președinte al Societății Literare *Conexiuni*. Cartea sa de vizită este demnă de admirat: până în prezent, a publicat 14 volume de poeme, 3 de critică literară, 2 de eseuri, 5 volume în calitate de diarist, un volum de proză scurtă și 4 volume de publicistică. A tradus din limba germană: Gioconda Belli, *În culoarea dimineții*, *Cinci poeți germani* – Ulla Hann, Helmuth Opith, Nora Gamringer, Volker Zumbink și Barbara Kohler, apoi, volumul *Mirarea din cârlig a peștelui* de Kajo Scholz.

Dacă s-ar alcătui un dicționar-antologie al personalităților feminine din județul Bistrița-Năsăud, cu siguranță că Elena M. Cîmpan ar ocupa un loc de frunte.

Anul acesta (2022), domniei sale i s-a tipărit cel de-al 15-lea volum de poeme, pentru toate gusturile, intitulat *Vara genunchiului stâng* (Editura *Ecoul Transilvan*, Cluj-Napoca). În pofida faptului că poartă un titlu suprarealist, cartea aceasta cuprinde poeme de substanță, scrise mai cu seamă în perioada covidiană, când atitudinea contemplativă față de lucrurile mărunte, simple, obișnuite, împerecheate sau desperecheate, capătă noi valențe și simboluri. Realitatea glisează ușor spre poveste, spre epic, iar concretul cotidian coexistă cu gestul transfigurator. Autoarea a renunțat la clișeele poetizante, a evitat stridențele de vocabular, teribiliste, lirismul său confesiv dialoghează cu sine însăși, căutând a se înțelege mai bine și mai profund; poemul în sine este bine strunit. Introspecțiile sunt niște stări ascunse, abia perceptibile, ale solitudinii și neliniștii interioare, doar gândurile – „far nestins” ale unor îndrăgostiți „se împăcau bine/ se recunoșteau, se luau de mână/ Și traversau nestingherite văzduhul”, până „Dincolo,

în lumina cea mare”, amestecându-se „În pauze lungi și încăpătoare”; de obicei, comunicarea interumană este imposibilă (vezi *Scheletul din debara*), autoarea ar conversa mai degrabă cu păsările cărora le înțelege graiul (*La sfat*). Evocarea se împletește cu reflecția în privința rosturilor ființei umane (a se vedea poemul *Cartea de identitate*). În această lume fluctuantă, supusă efemerului, poeta își fixează secvențe de timp și de trăire, cu esența lor simbolică, cu universul imaginar propriu, făurindu-și o mitologie proprie în care cuvântul frează de pulsațiile vieții. Doar ea, Poezia, o salvează pururea de această societate toxică: „Scriu versuri, și poezii, și strofe./ În fiecare zi, așez la temelie câte un gând./ Câte o melancolie, o nebunie./ Până ce într-o zi, ea, floarea florilor./ Îmi va spune: nu mai vreau, numai pot/ Să absorb atâta poezie./ Am destul, ia și tu o pauză mai mică./ Dar glasul acesta/ Încă nu a venit...” (*Din balcon, privind la florile verii*); după cât suntem de mici și de neînsemnați în raport cu viața și moartea, avem nevoie de Poezie, ca „sarea în bucate”, ca de apă și aer, poeta fiind pregătită să numească până și anii săi „cu nume de poezii” pe drumul smereniei și ispășirii. Cu poezia își învingi teama și singurătatea; ființă pluvială, poeta dialoghează cu lucrurile din preajma sa (*Memoriile unei măști*), le întrupează, „aerul se îmbolnăvește, se descompune, clădirile, copacii și norii au febră”, într-o „rătăcire blândă”, hainele unui cuplu „se îmbrățișează în tăcere”, rochia de mireasă „gândește”, altele se metamorfozează într-o carte, dar, după ea, „idealul/ Nu mai este să ajungi în manual./ Ci la anticariat...” (*Anticariat*), câteodată, nemulțumită în lumea în care trăiește, invocă instrumentele vechi, biblice: alăutele, chimvalele, harpele (*Ca o alăută*), face lucruri casnice, undă florile la primele ore, când regnul animal și cel floral încântă ochiul omului. „Ce dor de viață la primele ore!/ Ce dor de moarte la finalul zilei!” izbucnește la un moment dat, sătulă de tehnologizare, mulțumindu-se să vadă ziduri, pomi cu frunze căzute, alei pustii, fiindcă a sârbezit comunicarea între ființele umane (*Lume în retragere*); de aici, probabil, nostalgia după anii copilăriei, după vârsta inocenței (*Rujul verde care se face roșu*), după ninsorile de altădată, după peisajele din satul copilăriei cu colindele sale arhaice când se bulgărea cu „bulgări din amintire/...Ca doi copii”; setea de puritate, de inocență este molipsitoare; din bogata colecție de

ceasuri de acasă, doar cel moștenit de la tatăl său îi „ține de cald” (*Ceasurile*) și de aici, respectul pentru cei dragi, dispăruți „De teamă să nu strivească gândul celor rămași” (*Capela*). Muntele, copacul, stelele, Pământul, animalele, fiecare cu înzestrările sale de neuitat, își cântă pe rând condiția, iar la urmă, oamenii, bărbați, femei, copii, cu poeziile lor frumoase, aplaudați cel mai mult, pentru ca, în final să intervină mirarea: „O întrebare își caută răspuns:/ Cine erau cei care aplaudau?”. Standardizarea și tehnica îi provoacă neîndemânarea, „Dar/ când vine vorba despre cărți” le alege dintr-o privire (*Neîndemânatică*). Iată încă un motiv ca în volumul acesta să se facă aluzii, mai mult sau mai puțin subtile și insidioase, la arta care înobilează, la amintirile lui Creangă, la muzica lui Enescu, filozofia lui Cioran și Noica, poezia lui Eminescu, Coșbuc, Bacovia și Nichita Stănescu, proza lui Rebreanu și Preda, viața și opera lui Goethe, scrisorile lui Octavian Paler sau picturile lui Michelangelo, fiindcă pictorii, muzicienii și scriitorii (în special poeții) sunt primii chemați să primească lumina.

În lumea asta în derivă, cu cimitirele neîncăpătoare, în care „adevărul e nevăzut”, „Când totul în jur e fisurat”, „Se văd fisuri în lună, în noapte, în soare și-n zi./ Fisură în anotimpul/ Ce nu mai e cum a fost”, în piatră, în gând, „în vorbele noastre dulci”, până și liniștea e „fisurată de teamă”, somnul „de-un vis”, copacul „de-un dor”, concluzia fiind că „toți oamenii au dreptul/ O dată în viață/ să aibă luna lor pe cer” (*Luna*), cu alte cuvinte să viseze, „să-și bea amintirile în loc de apă”, „cu fotografiile cu zimți” sau „frunze galbene, mari, crestate”, „unii cu vise, alții cu trăiri” (*Jumătatea în care plouă*), deși, după autoare, timpul „e de multe feluri./ Unii spun că nici nu există./ Doar oamenii îi dau importanță/ Și se raportează la el/ Ca la o nemărginire de ceas...”.

Poetă de certă vocație, cărțile Elenei M. Cîmpan sunt adevărate terapii împotriva oftatului și a mizantropiei, deoarece, citindu-le, duhul împăcării și al luminii pătrunde în inima lectorului, îndemnându-l să-și curățe gândurile și sufletul.

Icu CRĂCIUN

Cartea**AȘADAR – din nou la prima dragoste – POEZIA**

O reîntoarcere binevenită la poezie din partea lui Grigore Avram, după o perioadă mai lungă, aproape un deceniu; să ne reamintim că în acest răstimp, autorul a continuat să scrie și să publice poeme în presa locală sau pe net. Mai precis, placheta de față începe cu poezii scrise între anii 2011-2023, mai puțin anii 2014, 2015, 2019 și 2020. Predomină cele concepute în Bistrița, Sângeorz Băi, dar și în alte zone ca: Sucevița, Habadoc (Cluj), Cluj-Napoca, Palatca (Cluj), Asuajul de Sus, Coșbuc, Timișoara, Târgoviște, Breaza de Brașov sau locuri de odihnă și inspirație: Băile Felix, Geoagiu Băi, Corsica, Mlini (Croatia), Bethune. De subliniat că în această etapă, (e vorba de anii 2012-2022), a abordat și alte specii literare, cum ar fi romanul (*Anul șarpei*, 2013; *Da de unde*, 2015 și *La poalele Sodomei*, 2022). De asemenea este prezent cu patru lucrări de specialitate și eseuri (*Contra răului din noi*, 2009).

O scurtă incursiune retrospectivă în poezia lui Grigore Avram se prezintă astfel:

Lacrima nopții - volum de poeme din anul 2000, cu tematică complexă: istorică, pădurea, muntele, anotimpurile, iubirea în comuniune cu natura, religia, meditația, credința și tradițiile, evocări și portrete, copilăria și amintirea satului natal, a casei părintești, dar și arta poetică, respectiv eul poetic și crezul artistic.

RUGI – 2005, un grupaj de cincisprezece poeme închinare iubirii creștine cu deschidere europeană, dar având totuși cadența și culoarea locală.

Sub cerul gol – 2008, cu poeme dedicate generoasei teme a pădurii împletită cu arta poetică, împreună cu anotimpurile, satul natal, familia și copilăria, divinitatea, iubirea, timpul, filozofia vieții, folclorul, ecologia ș. a.

CUIB – un grupaj de poeme cu dedicație precisă: „Romancierului Liviu Rebreanu, familiei mele și stelelor care au pus și pun în lumină „Cuibul visurilor”.

Cu rând – volum care reia teme fundamentale arhicunoscute: natura, pădurea, timpul, iubirea, tinerețea, uitarea, visul, iluzia, fântâna, ploaia, vorba și cuvântul, eul poetic, părinții, copilăria, satul natal etc.

Să revenim la recenta plachetă de versuri în faza de proiect deocamdată, încredințată mie pentru a-i scrie prefața, onorat de această invitație, dar și de faptul de-a mă alătura celorlalți prefațatori de-a lungul anilor: Melania Cuc, Nicolae Băciuț, Doina Macarie, Sever Ursa, Elena Câmpan, Icu Crăciun, Vasile Filip...

Teme fundamentale existente în acest viitor volum de poeme:

Natura cu toate cele ale ei: pădurea, ploaia, pământul, ploaia, anotimpurile, pe alocuri se intersectează cu altele ca: timpul, casa părintească, mama, speranța, viața... :

Ex silvae – pădurea apare personificată, i se cere protecție („Măsoară-mă și dă din timpu-ți rece/ privirii mele albul frunzii tale”); *Traseu* – comuniunea cu pământul și neamul („Ci doar să-mi iei din timp ce-a mai rămas”); *Nostalgii calme* – motivul ploii („Când plouă nesperat de mult”); *Nostalgii autumnale* – toamna ca anotimp („Ce tristă e toamna”); *Ipostaze autumnale* – („Aroma toamnei ce se stinge, / Nici frigul rău ce mai străbate/ și-n voie timpul mi-l atinge”); *Pădure puțină* – pădurea ca simbol al vieții („Și-n urma ta fi-vei stăpână, / Iar viața-ți va fi succesoare”); *De iarnă* – iarna nu mai e aceeași („Regăsindu-și așternutul/ Iarna-și piaptână trecutul/ Și se-ngroapă-ncet în noapte”); *Fulgerul cerului deschis* – aspect de iarnă; *E vară* – anotimp ca „muză trecătoare”; *De toamnă* – („O risipă de

culori/ Și vântul o îmbracă în crivăț”; *Doar idei* – pădurea și toamna vieții („Atunci am știut că iarna mi-e aproape”); *Iarnă maternă* – evocarea mamei și a locurilor natale („Mai vino, mamă-n iarna mea de gheață/ Pe unde merg, pe unde bat cărarea/ Tot înspre matcă veșnic mă îndrumă”); *Moment autumnal* – cântare pădurii și copacului; *Fără răspuns* – natura surprinsă în ciclurile ei („Frunzele moarte, „Cine poate să le oprească/ Din înalturi, coborârea?”); *Un strop de primăvară* – primăvara ca „Un licăr de speranță călătoare...”); *Fără anotimpuri* – cum ar fi fără ele?; *De primăvară* – cântare primăverii care e dispusă să devină „tot mai verde și mai vie”; *Și iarăși primăvara* – bucuria primăverii („mă-ncearcă iar un răsărit de soare/ cu ochii adăpați în sevă nouă”).

O altă temă majoră care nu putea lipsi din repertoriul poetic este iubirea cu multiplele ei fațete: portretul iubitei, trădare, declarații de dragoste, chemări și reproșuri etc. :

Trucaj – chemarea iubitei „c-un ochi de sfântă”; *Dileme* – sentimentul primei iubiri („Și totuși, dac-ar fi să pot să iau, / aș lua iubirea ta drept început”); *Confuzie conjugală* – viața de cuplu cu micile ei toane și nemulțumiri („Tu nu mi-ai cumpărat nimic, / de când cu tine-s măritată”); *Fără răspuns* – iubire și reproș („De ce/ nu-mi răspunzi imediat/ cum făceai altădat?”); *Drepturi* – ale iubitei și ale iubitului față-n față; *Mai am din timpul meu* – declarație de dragoste în ciuda trecerii timpului („Eu tot te voi iubi ca la-nceput/ Și tot ca la început ți-oi duce dorul”); *Privirea ta – portret* („Privirea ta-i ca zarea albastră/ Te-oi adăsta, ca să te-ngrop în minte,); *Rafale* – chemarea ființei iubite („Și nu este ușor/ Să te chem, să te cer/ Nopții tale amor/ zilei mele festin”); *Frumoasa mea* – imn închinat iubitei („Frumoasa mea, prudentă-n șoapte, / Tu ai o dragoste și-o rază”); *Imaginară* – declarație de iubire („S-ți simt cuvintele pereche/ Să te privesc, să te admir”); *Melancolică* – „Și nici deschise inimi să absoarbă/ Un orizont întreg de sentimente”); *Norii din noi* – trădare și sentimente ciudate; *Neștiute* – „Și nici n-am știut că doar sperând, / pot ține ura dedesubt”).

Tematica filozofico-religioasă, adică despre dor, trecut, prietenie, viață, vis, drum, religie, strămoși etc. :

Mi-e dor de rod – „Mi-e dor să fac din gândul tău o punte”; *Gară pustie* – amintirea trecutului, gara veche îi provoacă poetului nostalgii; *Genealogie* – „Mai dă-mi un ceas din viață”; *Motiv dacic* – copacul ca martor al existenței; *În toate* – ciobanii par „chipuri cioplite în formă de lut/ Din piatră desprinse”; *Un fel de a fi* – meditație asupra vieții („cât de mult am rămas vouă om?”); *Mi-e greu* – trecerea prin anotimpul vieții („Mi-e greu să cred că alții știu/ cât loc e astăzi sub pământ/ și cât din noi mai este viu”); *Dac-ai veni* – dor de infinit („Dac-ai veni, te-aș ține, Lună, / Nimic din noi să nu apună”); *De-aș putea* – întoarcere în trecut („Înapoi, până când/ vocea ta/ de suspin m-ar ierta/ de trecut m-ar uita”); *Din societate* – „Și tot mai mult din vis se frânge, / Descătușatelor dorinți, / otrave pentru al lumii sânge”; *Aș fi putut* – visul și aspirația spre umanitate normală („Aș fi putut să fiu de toate, / Dar cel mai potrivit/ se pare, / În ale timpului hotare/ A fost să fiu doar ce se poate: / Un om/ ca altul oarecare”); *Viața* – definirea vieții „care se înalță prin cuvinte”; *Drumul bătut de veacuri* – motivul drumului și al iubitei; *Întoarcere dificilă* – căutarea drumului propriu („Căci astăzi greul de-a măntoarca/ De tot ce-a știut să mă remarce”); *Un fel de echilibru* – noaptea și visul, lumina și binele; *Destin posibil* – visul și noaptea, pământul și pădurea („De aceea-n umbra ta mă regăsesc/ pământ prelat copiii pădure”); *La apus* – evocarea strămoșilor din care e mândru că provine „Flămând de

lumină, de lume setos”); *Mi-a spus odată frunza* – destin spus de o frunză; *Părere* – viața ca o mare; *Ipostaze* – marea ca un mister („În sufletu-i de sare/ ne spală de păcate”); *Fără răspuns* – aluzie la colindătorii care nu mai vin de sărbători („M-am întrebat, colindători, / Veni-vor iar să ne surprindă, / Cum o făceau și altădat?”); *Alegerea corectă* – viața ca țintă („Fiindcă-n mersul tău prin ceață, / O țintă ai, și-aceea-i viață!”); Alte poeme la temă: *La cumpăna dintre ani*, *Eoliană*, *Pentru osândă*, *Rătăcirii*, *Dileme*, *Ca să mai pot*, *Răboj*, *În lume*, *Doar idei*, *Prea mult*, *Impozit pe păcat*, *De-ar fi să cred*, *La întâlnire cu Isus*, *De Crăciun*, *Constatare*, *Nedumeriri*, *Întrebări*, *Un fel de împlinire*.

Nu putea lipsi tema referitoare la cuvânt, poezie, artă poetică:

Poezia azi – artă poetică („Sunt din păcate multe slove scrise/ ce prea puțin cuvânt ascund în ele”); *Cabalistică* – o definire poetică originală („Cu firea mea de grabnic trecător/ Am fost așa precum am vrut să fiu”); *Un fel de a fi* – autodefinire prin regăsirea în cuvânt („De-aceea-n cuvânt văd un mod/ În destin, liniștit, să mă-mpac...”); *De vrei un pic mai mult* – Luna ca inspirație pentru cuvânt; *Între vis și realitate* – dorința poetică de-a fi nor („Nor aprins aș fi vrut să mă nasc”); *Așadar* – Luna împreună cu gândurile poetice se contopesc cu Universul; *Semne* – cuvântul pentru poet e semn de moarte și de viață; *Existențială* – artă poetică („Nu sunt ce par să fiu/ Nu-s nici ce-mi spui”); *Versuri altruiste* – cuvântul în cuprinsul și necuprinsul lui alături de Sodoma și Gomora și frunze altruiste”; *Ipoteze* – („Povestea ta de început, / Nu se termină cum ai fi vrut”); *O grupă de cuvinte* – „Ce-i stau în gând, în inimi și în minte”); *Un verb pe hârtie* – „... toate vor fi doar verb pe hârtie”; *Cuvântul la unii* – cuvântul ca o daltă ce sapă în suflet/ Și fără cenzură/ el iese din teacă/ cu zgomot și ură”; *În anotimpul care vine* – visul și cuvântul.

Despre vocabularul poetic folosit trebuie să remarcăm îmbinarea armonioasă dintre cuvintele cu iz arhaico-regional cu cele de nuanță neologică cu predilecție spre formația inginerescă a poetului, dar și legată de silvicultură. Citez doar câteva exemple: ciopor, gureț, tindă, beteag, rânză, haram, muiere, a ciordi, văiug, paradit, poftariț, polog de vorbe, baierii gurii. alături de: celulă, clorofilă, peduncul, genetică, anacruză, peren, plus câteva care sunt cu adevărat ale zilelor noastre: emfază, preambul, sindrom, simptom, altruist, redundantă...

Poezia trebuie să se abată de la modelul așteptărilor noastre comune în așa fel încât, prin ficțiunea ei, să ne impună propria ei realitate, chiar dacă pe alocuri ne-o schimbă pe-a noastră. Capriciile poetului de-a devia prin opera poetică de la ceea ce este comun se materializează și prin re crearea cuvântului căruia îi lipsește materialitatea, adică ne poate înșela așteptările, fiind denudate de conținutul lor primar (vezi mai vechiul Murray Krieger, *Cuvântul imaterial și materialitatea lumii reale*).

Cei interesați și de alte date personale (studii, specializări, evoluție profesională, activitate științifică și publicistică), le vor găsi în Antologia *AUTORI MĂIERENI*, autori Icu Crăciun și Iacob Naroș, apărută la Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, Colecția „Bibliotheca”, 2015, p. 7-50. Nu ne rămâne decât să-i urăm lui Grigore Avram, din partea redactorilor de la „Cuibul visurilor” și a măierenilor de pretutindeni, să aibă succes cu noua carte și câți mai mulți cititori. Un ultim cuvânt despre titlu, propus de autor, *AȘA DAR* – îl putem considera ca un DAR aparte pentru toți cei ce iubesc poezia.

Istorie

Anexa numărul 2

1862, decembrie 8, Bistrița
Sentința pentru fosta comună grănicerească Maieru

[Continuare din nr. 154 (octombrie 2023) al revistei „Cuibul visurilor”]

Comisia numită de către Majestatea Sa Cezaro-Regească apostolică în scopul reglementării definitive a posesiunii și a drepturilor de folosință a fostei populații grănicerești aflată în teritoriul fostului Regiment grăniceresc transilvănean II român, referitor la posesiune și la drepturile de folosință a fostei comune grănicerești Maieru, situată în Valea Rodnei, pe baza prea înaltului rescript din 27 august 1861 al Majestății Sale apostolice cezaro-regești și a Instrucțiunii emise în acest scop de către Înalta Cancelarie Aulică Regească Transilvăneană și de către înaltul minister al Finanțelor cezaro-regesc, decide următoarele:

I. Toate acele terenuri intra și extravilane, care la momentul desființării institutului de graniță - 22 ianuarie 1851 - se aflau în proprietatea familiilor de grăniceri, fie că au aparținut fostelor sesiuni militare de bază, fie sesiunilor întregitoare și oricare ar fi fost caracterul lor la înființarea graniței, rămân, conform punctului 1 al preaînaltului rescript, proprietate a foștilor grăniceri, fără ca aceștia să aibă de plătit pentru acestea vreă despăgubire.

Eventualele modificări apărute după data de 22 ianuarie 1851 pe un titlu de proprietate valabil, legate de posesiunea unor astfel de terenuri, nu vor fi afectate de către această hotărâre.

II. De asemenea, toate lăzuirile, fie că sunt făcute pe terenurile sau pădurile comunale, sau pe pășunile alpine de pe munții de pășunat, sau munții revendicați, înainte de 22 ianuarie 1851, conform punctului 2 al preaînaltului rescript vor fi lăsate în proprietatea posesorului, fără nici o despăgubire.

Totuși, referitor la lăzuri, locuri de pășunat și așa numitele fânețe alpine, reglementarea folosirii lor este rezervată în mod expres, potrivit regulilor de protejare a pădurilor.

În același timp, comunei Maieru îi este rezervat dreptul de a cere înapoi pe calea justiției, în timp de trei ani, lăzuirile făcute pe terenurile comunei, în păduri sau în munții de pășunat, care au fost făcute arbitrar după 22 ianuarie 1851.

III. Pe baza punctului 14 al prea înaltului rescript din 27 august 1861 al Majestății Sale apostolice cezaro-regești și pe baza punctului 4, paragraful 2 al Instrucțiunii comunicate comisiei de către autoritățile centrale, comunei Maieru ca atare, îi vor fi predate - fără să fie afectate eventuale pretenții de drept ale unor terțe persoane sau corporații - în folosință neîngrădită și neatinsă, toate acele posesiuni în a cărei proprietate sau folosință aceasta s-a aflat în timpul administrației grănicerești militare, și anume:

A. Pe teritoriul hotarului: incluzând pășunile Alpine Rabla¹, Fața Seci² și Muncel³, înregistrate în cartea funciară și aflate în legătură cu:

a. terenurile arabile aflate în posesie în momentul desființării graniței, după operatul cadastral în suprafață de 23 jug. 629 stj² și fânețe, în suprafață de 201 jug. 165 stj².

b. de asemenea, pășunile aflate în posesie atunci, după operatul cadastral, în suprafață de 797 jug. 1356 stj².

c. pădurile folosite de către comună în timpul existenței graniței, cu următoarele denumiri principale:

1. Valea Alunului, pădure compactă de fagi înalți, cu puțini brazi și molizi;

2. Valea Tomnatecului, pădure compactă de fagi înalți, cu puțini brazi și molizi;

3. Valea Rea, pădure compactă de fagi înalți, cu puțini brazi, molizi și frasini;

4. Valea Morarului, pădure compactă de fagi înalți, cu puțini brazi, molizi și frasini;

5. Valea Sunătorii, pădure compactă de fagi înalți cu puțini brazi, molizi și frasini;

6. Valea Secii cu Anieșul Mare, pădure compactă de brad și molizi înalți, amestecată cu fagi;

7. Plaiul Mihăiesei, cu Anieșul Mic, apoi Dealul Bortii și Valea Blidăresei, pădure compactă de brazi și molizi înalți, cu puțini fagi.

Suprafața pădurilor apare înscrisă în operatul cadastral cu 6416 jug. 1051 stj².

B. În afara teritoriului hotarului:

a. în partea a II-a a operatului cadastral, complexul menționat de terenuri Arșița Recelui, numit și Recele, care se învecinează, la nord cu hotarul comunei Ilva Mare, la sud, cu hotarul comunei Măgura și la vest, cu cel al comunei Rodna Veche, o arie cu o suprafață de:

1. terenuri agricole, 1 jug. și 776 stj², fânețe, 3 jug. și 860 stj², păduri 24 jug. și 67 stj² și teren neproductiv, 3 jug. și 934 stj².

2. o pășune cu suprafața de 13 jug. și 360 stj², alături de teren neproductiv, de 7 jug. și 178 stj².

După ce pășunea amintită la sub. 2, conform operatului cadastral partea a I-a, cât și conform declarației comunei Maieru din protocolul încheiat la 17 iulie 1862, în timpul existenței graniței, cât și de atunci încolo, a fost folosită întotdeauna împreună cu comuna Ilva Mare, atunci este de la sine înțeles că această folosință comună rămâne mai departe valabilă, pentru ambele comune;

b. În ceea ce privește muntele de pășunat Dieci⁴, apoi Preluci și Gagi⁵, în sfârșit partea de munte Ineul Mare⁶, folosite de către comună în timpul existenței graniței, conform protocolului Comisiei reglatoare de posesiune grănicerească din anul 1853, coala 218, apoi conform registrului C.C. al actului de predare din 31 martie 1851 referitor la predarea teritoriului fostul Regiment grăniceresc II român în administrație civilă - aparține de așa numiții munți revendicați, pe baza ultimului paragraf al punctului 13 al prea înaltului rescript din 27 august 1861 și al punctului 3 al Instrucțiunii primite de la autoritățile superioare, comunei îi va fi lăsat dreptul de folosire al acestui munte de pășunat conform *status-quo*, sub supravegherea respectivului ocol silvic, până când comisia desemnată de către Majestatea Sa apostolică cezaro-regească în Viena va fi hotărât în legătură cu pretențiile de drept ridicate asupra munților revendicați, după care va urma mai departe reglementarea definitivă.

IV. Bisericii Greco-catolice din Maieru, precum și păstorului de suflete de acolo, le rămân toate acele terenuri și drepturi de folosință în proprietatea cărora s-au aflat în momentul desființării institutului de graniță.

Conform Cercetării întreprinse de către comisie în comună la 17 iulie 1862, biserica greco-catolică nu posedă în comuna Maieru nimic, în afara casei Domnului și a unui cimitir.

Preotul Greco-catolic se află în posesia *Portio-Canonica* atribuită lui, care conține conform operatului cadastral, o suprafață de 14 jug. 598 stj² de teren agricol, 47 jug. 902 stj² de fânețe și 20 jug. 1183 stj², de pășuni.

V. Ca urmare a punctului 14 al prea înaltului rescript, conform actului de predare a drepturilor de regal emis la 1 noiembrie 1861 de către Direcțiunea financiară cezaro-regească bistrițeană cercuală, la solicitarea Oficiului Districtului Năsăud, dreptul de crășmărit, apoi veniturile târgurilor anuale și

săptămânale ale comunelor Văii Rodnei - deci și ale comunei Maieru, în măsură în care acestea se referă și la ea, rămân aceleași - cu obligația stabilită ca speșele, care pentru Valea Ronei și populația sa au fost acoperite de atunci încolo din veniturile lor, și până atunci din fondul de provente, și de acum încolo, să fie acoperite din acele venituri.

VI. Ca urmare a aceluiași punct 14, Majestatea Sa apostolică cezaro-regească a binevoit să hotărască ca acele clădiri, împreună cu dependențele lor, ridicate în Năsăud din fondul de provente, care actualmente sunt folosite în scopuri de învățământ, trebuie să rămână și mai departe cu același scop, cu aceleași obligații.

Clădirile din Năsăud sunt următoarele:

a. fosta locuință a locotenent-colonelului cu nr. 308, împreună cu curtea și grădina;

b. fosta locuință a căpitanului cu nr. 2, împreună cu curtea și grădina;

c. școala erarială de fete cu nr. 43, împreună cu curtea și grădina.

VII. Conform cercetării întreprinse de către comisie în comună la 17 iulie 1862, în momentul desființării graniței existau în comuna Maieru trei mori de măcinat cu o piatră și două mori de măcinat cu două pietre; pentru fiecare din ele s-a plătit o taxă anuală de 51 florini monedă convențională sau în echivalent, 89 florini 25/100 cruceri monedă austriacă; și pentru moara de firez s-a plătit o taxă anuală de 7 florini 30 cruceri monedă convențională sau echivalentul a 7 florini 87 50/100 cruceri monedă austriacă.

Morile există și actualmente și de atunci au mai fost ridicate încă o moară de măcinat și 3 de firez.

Începând cu 1 noiembrie 1861, achitarea acestor taxe de morărit nu se va mai face la erariu, respectiv în fondul de provente grăniceresc, ci în casa comunei, după ce aceste venituri au fost lăsate comunelor de către Majestatea Sa cezaro-regească apostolică, ca urmare a punctului 14 a prea înaltei hotărâri.

Referitor la ridicarea de noi mori, sunt hotărâtoare prevederile administrative.

VIII. Referitor la pescuit, rămân valabile condițiile existente la desființarea institutului de graniță, urmare cărora este lăsat liber grănicerilor, conform protocolului Comisiei reglatoare de posesiune din 7 iulie 1853, coala 191 și conform protocolului comitetului de verificare din 10 februarie 1858, paragraful 52.

IX. Până la emiterea unei noi legi a vânătorii, sunt hotărâtoare prevederile administrative aflate în vigoare, referitoare la dreptul de vânatoare.

X. Dreptul de tăiere și vindere a cărnii este anulat.

XI. Pe baza punctului 6 al prea înaltului rescript din 27 august 1861, locuința fostului locotenent major sub numărul 1, ridicată în comuna Maieru din fondul grăniceresc de provente, împreună cu curtea, în suprafață de 419 stâneni². și grădina aparținătoare, în suprafață de un jug. și 1555 stj² sunt atribuite erariului; în calitatea sa de proprietar în comună, în ceea ce privește folosirea în comună a terenurilor comunale, pădurilor, munților de pășunat etc., erariului îi rămân toate acele drepturi care revin fiecărui membru al comunei sau proprietar în parte.

[Anexa nr. 2 din studiul

Contribuții referitoare la consemnarea proprietății în „granița năsăudeană” în secolele XVIII-XIX]

(continuare în pag. 7)

¹ Nestor Simion, *Dicționar toponimic...* p. 159.

² *Ibidem* p. 108.

³ *Ibidem* p. 133-134.

⁴ *Ibidem*, p. 98.

⁵ *Ibidem*, p. 10.

⁶ *Ibidem*, pp. 116-117.

Istorie

Anexa numărul 2

1862, decembrie 8, Bistrița
Sentința pentru fosta comună grănicerească Maieru

(continuare din pag. 6)

XII. Dimpotrivă, pe baza punctelor 14 și 4 al prea înaltului rescript, cele trei case aflate în hotarul comunei, ridicate din fonduri comunale și anume:

a. casa comunală, unde își are sediul cancelaria comunei, împreună cu grădina aparținătoare, care nu este îngrădită, conform operatului cadastral, în suprafață de 1 jug. și 284 stj². sub numărul topografic 562;

b. clădirea școlii, împreună cu pepiniera de pomi fructiferi aparținătoare, ultima, conform operatului cadastral, în suprafață de 80 stj²;

c. clădirea ospătăriei comunei, împreună cu anexele;

Fâneața comunei aflată în pășunea comunei, conform operatului cadastral în suprafață de 1243 stj². sub numărul topografic 3, vor rămâne mai departe în proprietatea comunei Maieru.

Referitor la petiția din 20 iulie 1862 înaintată comisiei de către comună, pentru a lăsa școlii și preotului locuința locotenentului major de acolo

împreună cu grădina, aceasta va fi prezentată autorităților superioare, conform punctului 6 al Instrucțiunii, iar comuna trebuie să aștepte hotărârea.

În cazul în care comuna se va simți nedreptățită într-un fel sau altul prin această sentință, atunci îi este liber ca în răgazul de șase săptămâni de la primirea acesteia - termen ce nu trebuie să fie depășit - să depună recurs la Înalta Căminerie Aulică a Transilvaniei.

De la Comisia cezaro-regească reguloare de posesiune grănicerească pentru teritoriul fostului Regiment grăniceresc II român.

Bistrița, 8 decembrie 1862

Pöck, general-maior⁷.

⁷ Serviciul Județean Cluj al Arhivelor Naționale, fond *Directoratul Fiscal (1772-1918)*, d. 161, f. 3-6. Publicată de Adrian Onofreiu, „Contribuții documentare referitoare la situația proprietății

funciare în perioada Districtului Năsăud (1861-1876)”, în *Arhiva Someșană*, IX, 2010, pp. 56-60.

[Anexa nr. 2 din studiul *Contribuții referitoare la consemnarea proprietății în „granița năsăudeană” în secolele XVIII-XIX*, semnat de dl. dr. **Adrian Onofreiu**, articol apărut în volumul *ECONOMIA REGIONALĂ: IPOSTAZE RURALE ȘI URBANE (REGIONAL ECONOMY: RURAL AND URBAN INSTANCES)*, ed. *Presa Universitară Clujeană*, 2011, coordonatori: Iosif Marin Balog, Rudolf Gräf, Ioan Lumperdean]

Adrian ONOFREIU

Obiceiuri măierene

Bocete din localitatea Maieru (I)

În revista „Comoara satelor”, Anul I, Nr. 3, Martie 1923, revistă ce apărea la Blaj, avându-l ca director-editor pe Traian German, găsim consemnate, la paginile 41-43, câteva bocete specifice localității Maieru. Menționăm că ele au fost culese de către preotul Gavril Bichigean, care a slujit și în localitatea noastră între anii 1918-1920.

Cele 10 bocete, însoțite de consemnările pe care preotul le-a făcut, le prezentăm mai jos:

Bocete *).

Dacă mortul e ficior, ori fată, i-se pregătește un *buhaș* de brad, care este *înstruțat* de fete cu lână, sau păr de diferite colori și cu petele. În vârful *buhașului* se pune un steguleț *înstruțat* iarăși cu petele. Acest *buhaș* înlocuiește *pomul* dela cununie și se pregătește în ziua de înmormântare. Cu această ocazie fetele cântă bocetul următor numit *la buhaș*.

1. Și acest buhaș de brad
înc-o crescut supărat,
c-o știut c'-a veni 'n sat
pe sama unui soldat.
Noi tot așa am gândit
c'-om vedea steag împănat
nu buhaș' ridicat
și-om vedea steagu' pe masă
nu buhașu' sus pe casă.
Noi tot așa am gândit,
c'-om deschide porțile
și-om eși cu mirele;
da așa 'om sparge pârlazul,
și-om eși cu sălașul.
Colacul de nănaș
l'-om face un părăstaș
și l'-om da peste sălaș;
colacul de cununie
ți-l'om face-o liturghie
l'-om da peste sălaș ție.

Tot *la buhaș*, și *petrecând* mortul tânăr la groapă se cântă și alte bocete:

*) Vezi și Fl. S. Marian, *Înmormântarea la Români*, p. 98 și urm.

2. *Dragii mei iubiți părinți!*
vă rog să nu fiți scârbiți,
nu vărsați lacrimi fierbinți,
și pe mine mă porniți.
Mă porniți cu struț de flori,
mi-a stat bine- 'ntre ficiori;
c'-am fost tânăr de trăit
și de mă căsătorit,
nu de mers la putrezit;
c'-am fost tânăr să trăiesc
nu să merg să putrezesc.
Cu atâta nu-s supărat
că nu mi trupu sfărmat
nici din pușcă, nici din tun,
nici nu mi-a rămas pe drum.

3. *Tată bun, mamă scârbită*
te rog și nu fi scârbită,
că rămâi inimă friptă.
Frați buni și surorele
rămâneți cu mare jele,
mă jăliți fără petele.
Vai! frați cu pană de brad
că merg tare supărat
c'-am fost tare- 'nstrăinat,
c'-am încunjurat lumea
și nu m-o găsit moartea
până acasă la mama.
Eu acasă am venit,
moartea nu m'o 'ngăduit
până aicea m'o tocmit;
moartea pace nu mi-o dat
până ce m-o așezat.

4. *Crenguță de viorea*
rămas bun măicuța mea.
Eu mă duc tu-i rămânea,
Dumnezeu te-a mângăia.
Frunzuță verde de fag
rămas bun tătuță drag,
eu mă duc cu mult bănat.
Crenguță de viorele
rămas bun voi surorele,

Gavril Bichigean – notă biografică

S-a născut la data de 14 aprilie 1891 în localitatea Năsăud, județul Bistrița-Năsăud. A urmat cursurile Gimnaziului superior românesc fundațional din Năsăud, pe care îl absolvă în 1910. În toți anii de școală s-a remarcat la învățătură dar și ca membru al Societății literare "Virtus Romana Rediviva". Între anii 1911-1915 urmează studiile teologice la Gherla. S-a căsătorit în 1917 cu Livia Ilieșiu și, începând cu luna februarie a anului 1918, a devenit preot în Maieru, unde a slujit până în 1920, când a fost transferat la Romuli. Aici a profesat până în 1927, când a fost transferat la Năsăud, unde a parcurs treptele ierarhiei ecleziastice până la cea de protopop. A fost vicepreședinte al Despărțământului Năsăud al Astrei. În paralel a lucrat și în comisia de cenzori a celei mai însemnate bănci din Năsăud - Aurora, cât și ca vicepreședinte și președinte al Cooperativei de consum din Năsăud. S-a stins din viață la 19 februarie 1948, la Năsăud. A debutat în presă cu disertația „Basmе și scriitori de basme române” în „Musa Someșană” din anul 1908-1909. A colaborat la publicațiile: „Săptămâna” (Bistrița), „Vatra” (Năsăud), „Solia satelor” (Cluj), „Comoara satelor” (Blaj), „Isvoarașul” (Bistrița- Mehedinți), ș.a. Opera: „Cărți sacre”, Lugoj, 1926; „Sărbători băbești”, Lugoj, 1926; „Chipul literar al preotului în opera părintelui Ion Agârbiceanu”, Bistrița, 1936; „Bocete și descântece din ținutul Năsăudului” (în colaborare cu Ion Tomuța), Bistrița, 1936, ediția a II-a, Timișoara, 1947; „Colinde dintr-un colț de graniță”, Năsăud, 1942.

Nota biografică din arhive BN-F-00124:
<http://cautare-cj.arhivelenationale.ro/cautare-cj/detail.aspx?ID=70940>

că eu plec cu mare jele.
Crenguță verde de brazi
rămas bun del'a'mei frați.
eu mă duc nu mă uitați;
eu mă duc într'o livadă,
și-i îngrădită cu piatră
și n'oi veni nici odată;
și-i îngrădită cu lut
și n'oi mai veni mai mult.
Crească iarbă și bujor,
n'oi mai veni prin ocol,
că mă duc cu mare dor.
Crească iarbă și sulcină,

(continuare în pag. 8)

A consemnat Viorel-Daniel PARTENE

Obiceiuri măierene**Bocete din localitatea Maieru (I)**

(continuare din pag. 7)
n'oi mai veni prin grădină,
n'oi mai fi cu voi la cină.
Crească flori și iarbă aleasă,
că n'oiu vini pe acasă,
nici n'oiu fi cu voi la masă.

5. Voi verilor când m'i- 'ți duce
tăiați-mi un buhaș cu cruce.

În vârful buhașului
scrieți dorul tatălui,
mai jos pe o crenguță
scrieți dor dela măicuță,
mai în jos pe ceia brazi
scrieți dorul dela frați,
mai în jos pe crângurele
scrieți dor de surorele.

6. Sărace trupșor trudit
mult în lume ai trudit,
leacul nu ți l-ai găsit
până aicea te-ai tocmi,
sărace trupșor uscat
mult în lume ai umblat,
leacul nu ți l'ai aflat
până aici te-ai așezat.

7. Sălășel *) mândru de brad

*) Sălăș = coșciug.

eu te rog cu mare drag:
să-l ții bine astupat,
ca pe-o floritică- 'n strat.
C'o fost tinerel soldat,
să-l ții bine acoperit
ca pe-o floritică- 'n rât,
să nu-l lași la putrezit'
c'o fost vrednic de trăit.

8. Dar vai, vai, moarte cu tine,
ce-ai făcut n'ai făcut bine,
c'-ai intrat cu frica- 'n casă
și-ai rupt floarea de pe masă.
Floarea-i crescută pe șes
ș-aiesta-i *) ficior ales
ș-așa iute l'ai pus la mers.
Și-ai rupt floarea florilor
și fruntea ficiorilor;
ș'ai rupt floarea de pe munte
și ficiorul cel de frunte.

(dacă e fată)

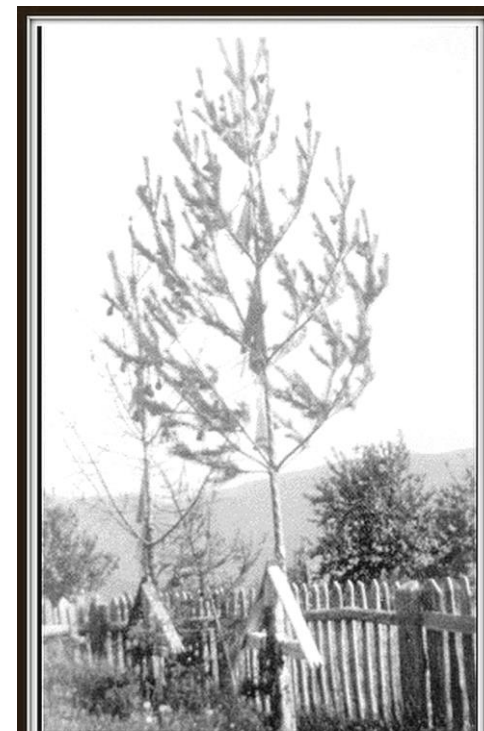
Ș'ai rupt floarea de pe masă
și fata cea mai aleasă
ș'ai rupt floarea florilor
drăguța feciorilor.

9. Dragii mei preoți cinstiți!
faceți bine 'ngăduiți
și tare nu mă grăbiți,
că am frați și doi părinți

și nu mă pot despărți,
c'am dus'o bine cu dânșii;
am frați și dulci surorele
și-o drăguță tinerea
nu pot merge d'ingă ea
că mi-o fost vieța grea
mi-o fost drăguță prea dulce.
d'ingă ea nu mă pot duce.
Vreau să îmi mai ieu iertare
dela mic până la mare;
dela neamuri, dela frați
dela prietini ceilalți;
și dela norodul tot;
dela fir de busuioc,
dela apă, dela vale,
dela dragă șazătoare.
Dela fir de tămâiță
dela fete din uliță.

10. Dar vai, vai – Ioane, vai...
nu fi tare supărat
c'ai murit neînsurat.
Mireasa ta-i lângă lună
te-așteaptă cu voie bună;
mireasa ta-i lângă ceriu
la'cea nu-i treb'averi,
te-așteaptă numai să meri,
mireasa ta-i lângă stele
la'cea nu-i treb'avere
te-așteaptă cu mare jele.

Acea nu te-a muștra,
că ți mică moșia
ori că nu îi ști lucra...

Vor sta de veghe la căpătâiul
celui decedat...
Bradul și „Cântecul Zorilor”

Culese în comuna Maieru, jud.
Bistrița Năsăud.

Preotul Gav. Bichigean

A consemnat Viorel-Daniel PARTENE

In memoriam

**ÎN MEMORIA TATĂLUI MEU
TRECUT LA CELE VEȘNICE ACUM 24 ANI!**

MI-E AȘA DE DOR

Mi-e un dor nesfârșit și arzător de tine
Nimic nu mi-l poate frânge.
Mi-e dor:
pe orice drum mă duc,
spre casă când mă-ntorc,
când stau la masă singur.
Mi-e dor:
de glasul tău, de-mbrățișarea ta,
de privirea ta adâncă,
de ochii tăi, de mâna ta vânjoasă
cu care mângâiai copiii
și băteau la ușa casei
și sufletelor noastre.
Mi-e dor:
să te mai întreb câte ceva,
să-ți cer un sfat,
să-ți dau o veste bună,
scriindu-ți o scrisoare
cu bucuriile care le trăiesc,
ca să văd cât de adânc și curat
gustai o bucurie.
Mi-e dor:
să te privesc mergând,
să te mai văd lucrând,
să te aud cântând:
„Nu lăsa Măicuță
Să pierim pe cale
Că noi suntem
Fiii lacrimilor Tale...”

ODAIA

Am intrat în odaia tatălui meu.
Intru mai rar
Nu în fiecare zi.
Uneori aștept la ușă
Înainte s-o deschid.
Ascult, atent, s-aud ceva:
o răsuflare, o mișcare,
un foșnet de carte,
un glas de rugăciune.
Aștept,
dar nu aud nimic.
Înăuntru nu este nimeni.
Patul este gol.
Acele ceasului stau înțepenite și ele
la ora care a adormit el.

PĂRINTE IUBIT

Traista plină cu dor
N-o pot uita ușor
Te văd mergând
Pricesne murmurând
Sufletul tău blând
Bunătate dăruind
Ochii cu boabe de lacrimi
Inimă fără de patimi
Grâu împletit
Pe capu-ți albit
Părinte Iubit!

Alexandru DĂRĂBAN

Lirica**Povești și binecuvântări**

De sub Bortă, răsare Tisa.
O apă zglobie în care ne-am făcut o bolboacă¹.
Acolo ne scaldam – în sărbători
și prindeam pești căpoși.
Poiana Tisei e mai la vale de Bortă.
Trăiam bine cu vecinii.
Bărbații băteau coasele,
femeile și copiii împrăștiau brazde și pologean.
Se amuzau, coborând pe drugul lucios,
după ce puneau colacul din fân răsucit
în vârful clăilor.

Două sălcii umbreau fântâna bogată.
Curățam frunzele,
ne oglindeam în unda tremurătoare
și, cu un cârlig de frasin,
scoteam găleată după găleată.
Soarele încălzea anemic apa
din vandăluș așezat lângă cărare.
Era călăie apa,
când ne debarasam de stroh.

Doi frasini străjuiau Priporul.
Trei vâtui răscoleau frunzele solare
amintindu-și de gustul fraged.
Acuma-s bune de așternut – ne lămurea bunicul,
împistrind motive florale, pe bota de alun,
cu briceagul câștigat
la jocul de cărți, într-un lagăr rusesc.
Oile pășteau ierburi molatice
nebiruite de brumă.

Sub Cicere, tranșeele săpate de nemți,
în al Doilea Război,
erau păzite de Pecetea-lui-Solomon²

¹ Bulboană

² Polygonatum odoratum

(continuare în pag. 9)

Veronica OȘORHEIAN

Lirica

(continuare din pag. 8)

și de flori galbene de brusturi.
Doamne, ce jocuri ne rânduiau,
prin tranșeele în care
unii au murit și alții au fost ucigași.

Peste gard, la Petrea vărăeanu³
nemții au vrut să facă un depozit de armament,
dar n-au apucat.
Tranșeele rămase erau pătrătoase și ierboase.
Povești din astea ne spunea tata –
părtaș, și dumnealui, la nedoritul război,
în vreme ce amesteca balmoșul promis.

Făcea balmoș din groștior acrișor
și storcea o ulcică de unt gălbior.

Povești și binecuvântări

Era bun pentru păturile cu brânză:
un rând de brânză, un rând de coléșă,
o lingură de unt și câteva jumări de slănină friptă -
până se umplea blidoiul de lemn,
în jurul căruia ne rânduiau.

Canonicul Titus Mălai l-a rugat pe tata
să-i facă balmoș.
Era găzduit de Ana lu' Leon Solcan.
Atunci, tata m-a luat de mână
și m-a dus să-l cunosc pe unceșu Titu.
Împreunându-și mâinile palide,
preotul a spus rugăciunea.
Scăpase de la Rubla⁴.
Și mâinile acelea, ca de sfânt,
m-au binecuvântat.

³ Petrea Niculai locuia în Vărearea (acum Nepos, BN),
dar avea loc în Leșu – din zestrea nevestei.

⁴ Satul actual Valea Călmățuiului a luat naștere
în perioada comunistă, pe teritoriul raionului Brăila
din regiunea Galați. Inițial, s-a numit *Rubla* și a
constituit o comună specială în care au fost deportați
opozanți ai regimului comunist.

Veronica OȘORHEIAN

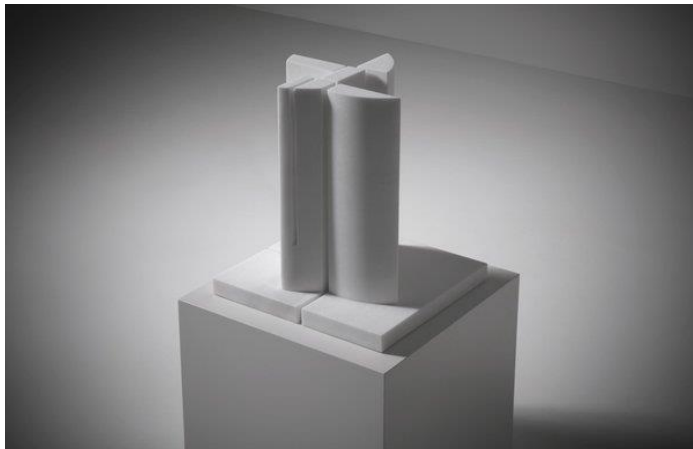
Eseu**Câte ceva despre soclu**

Abia târziu, în anii de facultate, la cursurile de
istorie a filosofiei, m-am întâlnit cu *soclul*. Contextul, în

prelegerile la care asistam și eu,
era perioada renascentistă,
ilustrată de atâția mari sculptori,
intrați și rămași în patrimoniul
culturii universale. Profesorul,
unul cu o aplecare vădită spre
actorie, cu o gestică foarte
variata și tot atât de bine
studiată, dar și practică în
timpul unei cariere universitare
îndelungate, întrebă retoric,
oare cum ar fi dacă Eminescu,
respectiv statuia din Copou, de
care nu ne despărțea decât

două-trei stații de tramvai, ar
coborî de pe postament și am sta de vorbă cu el, așa, ca
de la egal la egal, de la aceeași înălțime? Am fost încercat
de un sentiment ciudat și, sunt sigur colegii și colegele, la
fel. Suna ca un fel de profanare. Sună a blasfemie, nu-i
așa?, spuse profesorul, de parcă ne-ar fi citit gândurile.

Ceea ce se creează prin ridicarea pe soclu este
înălțimea de la care cel ori cea venerat(ă) se uită înspre
noi, oamenii de rând, dar nu cu superioritate, ci cu
demnitatea și seninătatea trecerii în veșnicie, căci ce
altceva vrem să ridicăm prin statui, de către cunoștință și
un ecou lung de exprimare a respectului pe care ele,
persoanele astfel eternizate, și le-au câștigat. Există, de
bună seamă, o serie de criterii de care trebuie ținut cont
când se construiește piedestalul, dintre care cel mai
important mi se pare, raportul proporțiilor celor două
elemente, statuia ca atare și soclu, care trebuie să creeze
un tot, căci fără soclu, o statuie nu ar mai avea nici pe
departe semeția care o scoate din comunul înconjurător.
Fie că statuia reprezintă o singură persoană – mai corect
ar fi „o personalitate” -, ori că este vorba de un grup
statuar, ne aflăm pe terenul artei, iar acestei lumi, pe care
ea ne-o oferă, trebuie să i se acorde condițiile necesare
reușitei ei plene. În cazul sculpturii postmoderne soclul
poate juca un rol aproape hotărâtor, căci fără el sculptura
ori obiectul artistic riscă să se piardă în banal, ba chiar să
nu mai fie luat în seamă. Redau mai jos o reproducere a
unei lucrări plastice în marmoră a lui Jean-Claude
Reușea, din anii 1920.

După cum se poate lesne observa, această
lucrare ar fi greu de închipuit fără soclu.

O importanță
aparte pe care o
constituie postamentul
il întâlnim în cazul
statuilor care
reprezintă figuri ori
evenimente istorice.
Nici acestea nu ar
putea fi de închipuit
fără ele, iar dacă este
vorba de una ecvestră,
încă și mai mult.

În Paris fiind,
cu mai mulți ani în
urmă, nu am ratat

ocazia de a intra în Luvru, iar acolo pe aceea de a trece,
chiar dacă am făcut-o într-un ritm prea rapid, prin cea de
sculptură. Desigur, toate, ori mai toate lucrările plastice
erau prezentate pe câte un postament, iar tablourile erau,
desigur, înrămate, rama constituind o replică a soclului,
deși rolul nu are – iertat să fiu dacă greșesc – aceeași
greutate, importanță, în totul lucrării plastice. Firește că
m-am oprit și am dat binețe împăratului Traian, care mi-a
ieșit aproape întâmplător în cale, căci nu l-am căutat
sistematic, ca să zic așa. Dacă statuile antice, dintre care
se evidențiază în mod deosebit *Venus din Milo* și
Afrodita, cum mai este ea cunoscută, prezintă doar o parte
din tezaurul celui mai vizitat muzeu din lume, ele fac
parte dintr-un ansamblu, în care lucrările picturale au o
pondere oarecum egală, dacă ne gândim la celebritatea
aparte pe care o au *Gioconda* lui Leonardo da Vinci, ori
Libertatea poporului a lui Delacroix. Dar nu vreau aici și
acum să intru în detalii, să mă abat de la tema propusă.
Revenind, observăm că aproape toate formele de
exprimare a artei au un prag, fie el soclu, ramă ori alte
mijloace care contribuie la intrarea în „holul” lucrării
propriu-zise. Cum ar fi, bunăoară, o pagină scrisă până la
extrema colii de hârtie, laterală, ori mărgindu-i părțile
de sus și de jos. Această ispravă va fi preluată de cei care
paginează cartea, oameni de meserie. Mai mult, această
introducere, printr-o lărgire a semanticii, se regăsește și
la intrarea într-o localitate: *Bine ați venit în municipiul
Bistrița*, bunăoară. Mergând mai departe, într-o școală,

învățătorul intră în clasă, dând înainte de toate un bună
dimineața ori bună ziua elevilor. Iar actul dragostei,
bunăoară, este prevăzut cu un preludiv, un repertoriu
format în principal din gesturi de gingășie și mângâiere.
Un soi aparte de statui sunt cele care coboară de pe soclu
și „dau mâna” cu pietonii. Deosebirea față de cele care
venerază personalități ori pagini de istorie este că acelea
nu își propun această expresie, a venerației, se vor așadar
ipostaze ale omului simplu, cu care creează o relație de
oarecare amicitie.

Cum ar fi oare o piesă de teatru care s-ar juca în
afara scenei? Răspunsul: n-ar mai fi teatru, așa cum este
el înțeles în ziua de astăzi, căci nu vrem să ne referim la
alte perioade culturale istorice, în care, scena de
desfășurare era, într-adevăr strada. Ne vine în sprijin aici
vremea trubadurilor francezi, care, în Evul Mediu își
jucau și, mai ales, cântau piesele pe străzile Parisului, și
nu numai.

Până și la intrarea într-o casă avem de a face cu
o „introducere”, de fapt cu două: treptele care conduc
înspre casă, iar imediat după pășirea pragului intrăm într-
un hol ori vestibul, abia mai apoi în locuința propriu-zisă.

Soclu, specific sculpturii, poate fi asemuit cu o
trambulină, una care proiectează lucrarea ca atare, poate
chiar o catapultează înspre infinitul artei, o înălțare până
dincolo de ceea ce este și rămâne lumesc.

Lista formelor pe care soclul, piedestalul,
podiumul, scena ori pragul o cunosc ar putea continua
mult și bine. Aș adăoga doar scrisoarea, care, atâta vreme
cât ea va mai exista, va începe cu „Dragă X”, iar o
rugăminte este, de cele mai multe ori, precedată de o
introducere. E adevărat, Cocoșilă, legendarul personaj din
Moromeții, în loc de bună ziua zicea „dă-mi o țigară”, dar
și asta era o formă (umoristică ori nu) de salut.

Și ca s-o spun până la capăt, chiar și salutul
poate fi pus pe soclu, statuat. Când tematica este de ordin
militar, se-nțelege. Iar o casă, se bazează ea pe fundație,
dar tot de pe un soclu își ia avânt și se înalță pe verticală.
Iar cei șapte ani de acasă, tot un soclu este, îmi sugerează
cunoscutul și apreciatul artist plastic, Maxim Dumitraș...

(Ostfildern, în decembrie 2023)

Damaschin POP-BUIA

Amintiri

Mari amatori de snoave, minerii din Munții
Rodnei împărțeau o puzderie de povestiri comice,
împărțite cu măiestrie în momentele de respiro. În
această pepinieră a glumelor, s-a făcut remarcat și
Alexandru Varga (cei apropiați îi spuneau Șoni Varga),
cu o inegalabilă carismă de povestitor. Faptul că era șofer
de utilaje grele, vânător, și locuia în peisajul de basm al
Văii Vinului-comuna Rodna, constituia un cadru perfect
pentru ficțiune. Sobrietatea sa voită stârnea și mai acerb
hazul celor care se delectau cu istorisirii ce rivalizau cu
aventurile Baronului Munchausen. Dacă vreun neinițiat ar
fi schițat mai mult de un zâmbet sau l-ar fi luat peste
picior, își înghițea pe dată limba. Hătru din fire, era un fel
de Păcală rodnean. El este cel care s-a dat jos din camion,
brusc, fără explicații, iar când a fost întrebat despre cauza
coborării a răspuns mucal: „A trecut o rămă strada.” El
este cel care, la o viteză considerabilă, în curbă, și-a văzut
numărul de la mașină și tot el a scris „NOROC BUN” pe

Aventurile Baronului Varga

o plăcuță metalică prinsă în cuie de o grindă în care
minerii nimereau adesea cu capul. Iată câteva mostre din
acest filon ilar:

Cocoșul năzdrăvan

Auzisem că prin molidișurile Corongișului se
afla un cocoș de munte ptenos și rotitor ca nimeni
altul. Câțiva prieteni de-ai mei au încercat zadarnic să-l
prindă în cătarea puștii. Pierea ca o nălucă în
adâncimea codrului, lăsându-i cu buzele umflate și
tolba goală.

După un gras rămășag, m-am avântat și eu prin
acele coclauri, poate-poate îmi voi împodobi cu el holul
cel înțesat de panoplii. L-am căutat temeinic vreo câteva
ore. Nimic. Mă așezase-i istovit și dezamăgit pe-o
buturugă reavănă. Nu acceptam înfrângerea. Vântul
începu să șuiere prin cetini în timp ce un fâlfâit greu trecu
pe deasupra lor. Ah, era chiar cocoșul ce-l căutasem cu

ardoare, poposit pe vârful unui molid cât veacurile. Ce
alură impresionantă avea! Cu mâinile tremurânde de
emoția acelei întâlniri mult râvnite, îmi fu greu să țintesc.
Profitând de ezitățile mele, cocoșul își luă zborul și se
așeză cu nonșalanță chiar pe țeava puștii mele. Îmi zise-i
cu obidă: „Mai împușcă-l dacă poți!”, După ce roti de
câteva ori, se îndepărtă fantomatic. Ce bine i-ar fi stat în
hol!

Ultimul cartuș

Fusese o vânătoare rodnică și bine organizată.
Mă întorceam către locul de întâlnire, unde gonacii
aliniaș iepurii și căprioarele răpuse. Mai aveam vreo 200
m, când zăresc un vulpoi

(continuare în pag. 10)

Toader-Dorel BAZGA

Amintiri**Aventurile Baronului Varga***(continuare din pag 9)*

cu o blană demnă de medalia de aur. Mă scotolesc în cartușieră și constat cu stupeoare că e goală. Deschid și rucsacul și găsesc un cartuș gol. Îmi pică fisa: i-au puțin praf de pușcă (de care nu mă despart niciodată) și câteva cuie uitate într-unul din buzunare. Încropesc în grabă un proiectil și trag cu precizie spre vulpoiul ce nu se îndepărtase prea tare. Chiar în momentul în care apăsam pe trăgaci, vulpoiul se afla în fața unui falnic fag. Cuietele l-au ținut cu putere de tulpină, iar el se chinuia să scape cu orice preț din acea răstignire. M-am apropiat și cu briceagul i-am făcut o mică creștătură pe bot. Cu o efortare de invidiat, apucat de-o teribilă spaimă, a ieșit din piele, alergând gol-goluț printre ferigi. I-am șoptit peste umăr: „Fugi cât poți. Doar de blana ta aveam trebuință...”

Cu coasa în spinare

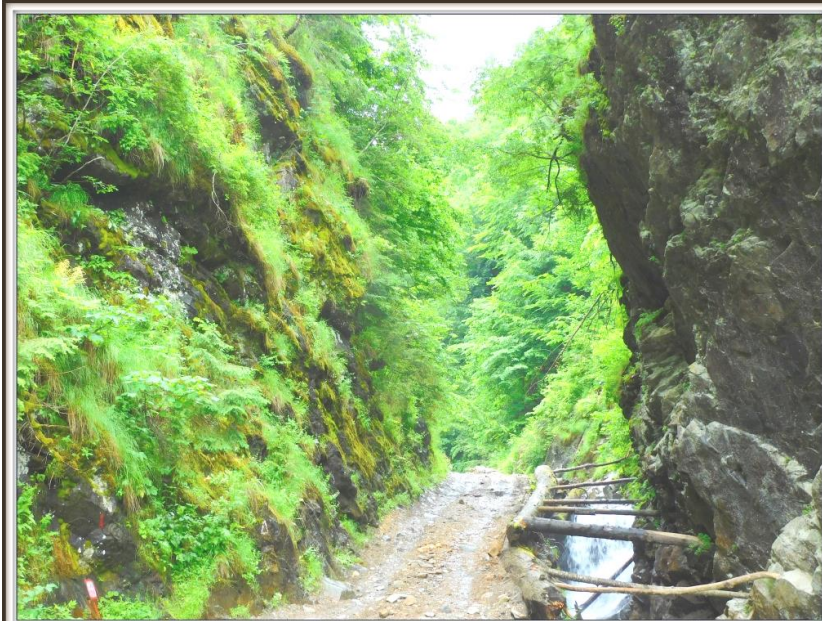
Zorile se revărsau peste poiana în care începusem să cosesc iarba înaltă și plină de rouă. Deodată, simt cum fierul coasei se înfige într-un mușuroi din care nu-i chip să-l mai scot. Mușuroiul s-a dovedit a fi o scroafă de mistreț care a dispărut în pădure cu coasa înfiptă în slănină de pe spinare. Omul cât trăiește, adesea păgubește. M-am resemnat, mai ales că aveam o coasă de rezervă.

Peste un an, aflându-mă la cosit în poiana cu pricina, aud foșnet de frunze călcate, tocmai la marginea pădurii. Se ivise scroafa ce încă mai purta coasa înfiptă în spinare, iar în urma ei, șapte purcei o umau cumiți, fiecare având câte-o cosuță înfiptă în spinare. Nu e cazul să vă mirați, doar știți proverbul: ce naște pisica, șoareci mănâncă.

Fântâna și tancul

Ce am să vă povestesc acum, s-a întâmplat într-un an în care plănuiam să sap o fântână și să montez un hidrofor pentru baie. În

timp ce mă adânceam în sol, trecătorii, cu priviri curioase mă asaltau cu întrebările, mai ales că săpătura dura multe zile. O să vă mărturisesc ce le-am spus și lor în repetate rânduri: în timp ce săpam la un stat de om adâncime, lovesc în ceva dur. Îmi îndoiesc puterile, dar fără rezultat. Dau ușor lutul la o parte și văd o placă metalică,

Valea Vinului. Poarta Dracului, de pe valea Izvorul Băilor Foto: Toader-Dorel BAZGA

ruginită de vreme. Era turela unui tanc. Împins de o vie curiozitate, o deschid. Îmi asaltează nările un fum gros de țigară, prin care reușesc să zăresc patru nemți care jucau cărți, lângă un morman uriaș de scrumiere pline și conserve goale. Unul din ei mă întrebă: „S-a terminat războiul?„ Am lăsat turela să-mi scape din mână. De frica declanșării unui al treilea război mondial, am acoperit urgent fântâna.

Capacul zburător

În tinerețe am fost șofer pe un camion cu o cisternă uriașă care transporta benzină. Ajutorul meu fuma câte trei pachete de țigări pe zi, uneori chiar în cabina camionului. Așa se face că odată,

în lipsa unei scrumiere, azvârli mucul fumegând, care, împins de-un vânt jucăuș, ateriză pe capacul cisternei. Atunci se produse o explozie cum n-a mai fost vreodată. Capacul plin de flăcări fu proiectat de-a lungul Văii Someșului cu o viteză incredibilă. Cred că a zburat zeci de kilometri. Pe unde a trecut, datorită luminii și căldurii ce-o purta, au înflorit toți pomii fructiferi, măcar că era miezul iernii. Se mirau gospodarii, însă numai noi știam cine a adus primăvara atât de devreme.

Fir întins

Mă întorceam cu trenul, de la Cluj, unde am avut parte de o banală partidă de pescuit. Într-un compartiment tixit, colegii mei de suferință povesteau despre cele mai capturi. Unul prinsese un somn de doi metri, altul o știucă ce avea alte 3 de cârlige înfipte în buză și cel mai gălăgios susținea că s-a luptat 10 ore să tragă la mal un crap cât un berbec. Sătul de atâtea faloșaguri, am ieșit discret pe hol cu undița în mână. Împins de un imbold lăuntric, am deschis geamul și am lansat în mijlocul Someșului, tocmai când trenul trecea peste podul din Ilva Mică, un loc unde auzisem că înoată păstrăvi gigantici. Norocul fiind de partea mea, am agățat un pește ce părea a fi un adevărat monstru. În graba de al scoate afară, am început să mulinez frenetic. Bestia se smuci atât de tare încât firul era cât pe ce să se rupă. Datorită tensiunii, firul zbârâia și scotea sunete ca de chitară. Îndârjit, nu am lăsat undița din mâini, nici măcar atunci când roțile trenului au început să patineze. Văzând situația creată, mecanicul de tren m-a rugat să tai firul deoarece riscam o deraiere. A trebuit să mă supun. Între colegii mei s-a așternut o tăcere de mormânt. Fapte, nu vorbe!

(prelucrare după povestirile lui Alexandru Varga din Valea Vinului, Rodna)

Toader-Dorel BAZGARara avis

Final de undrea. Comuna moțâie în atmosfera grizonată. Sub mâna molatică a unei iernii blânde, fuioarele de ceață se îngemănează cu cele de fum. Urc timid Golgota măiereană. Adică Boboșa. Tufe spinoase de măceș însângerează fruntea dealului. Doi guguștiuci uniți pe viață, zboară printre ramurile unui nuc bătrân. Zbor sincron cu ei. Virez printre merii care mai poartă fructe ciopârțite de ciocul sturzilor de iarnă și mă oglindesc într-o baltă din care beau apă trei mugurari însetați. Cad pe gânduri și urc. Urc pe gânduri și cad. Mă întorc să privesc faimoasele case din cel mai binecuvântat loc de pe pământ. Un corb cocoțat pe-o arhitectură șuie se leagănă hilar. Oare voi vedea mătăsarii?

Ieri m-a tras de mână un vechi prieten, Cobzalu Dumitru, spunându-mi despre un stol de vreo 60-80 mătăsari ce făceau prăpăd printre merele, măcieșele și coțobrelele Boboșei. Am ajuns acolo și...nici urmă de ei. Twitch-ul are riscurile sale. Păsările au aripi și o mobilitate extraordinară: acum le vezi aici, peste o oră pot fi la mulți kilometri distanță. În consecință, m-am lăsat dirijat de sfânta treime a naturalistului (și nu numai): experiență, fler și noroc. Anticipând că au luat-o către sud, am tăiat de-a curmezișul Fața Satului într-un sport care se putea numi 1000 de metri garduri. Ca într-un caleidoscop mi se roteau pe retină zeci de mătăsari. Din când în când, câte un botgros făcea inima să-mi galopeze năvalnic. De departe seamănă oarecum cu mătăsarul. Zoom-ul

Mătăsarii

aparaturii de fotografiat mă aducea așadar mereu cu picioarele pe pământ. În livada Bâjoaiei am dat peste o adunătură pestriță de neamuri aripate care sporovăiau ca la Turnul din Babel. În pofida larmei, am auzit țârâitul ACELA, într-un colț obscur. Am scrutat ramurile unui pluton de carpeni ce mărgineau livada. Mătăsarii erau acolo, amestecați printre cocoșari, botgroși, cinteze de iarnă și diverse neamuri de pițigoii. Deși nu erau lifer pentru mine, faptul că nu i-am mai văzut de un deceniu m-a făcut să mă bucur cu aceeași intensitate.

Mătăsarii cuibăresc în taigaua siberiană și nordul Norvegiei, fiind oaspeți de iarnă în țara noastră. Migrația este una neregulată, sub forma unor invazii. Iernile grele din anii 2000-2002 ne-

au adus stoluri imense. În acea perioadă, hălăduiam cu maestrul Ilie Hoza printre arbuștii încărcăți cu fructe din Dealul Staniștea pe care l-am supranumit de atunci Dealul Mătăsariilor. Revederea lor a fost o delectare. Aspectul inspiră eleganță la superlativ: culoarea generală este de un cafeniu plăcut, prezintă o creastă mare pe cap, vârful cozii este negru cu galben, aceleași culori regăsite și în fărful aripilor, unde se adaugă un șirag de pene scurte și roșii ca focul. Acești ciucăți nordici au 18-21cm lungime, fiind de dimensiunile unor grauri. Deoarece se hrănesc iarna din abundență cu fructe de pădure degerate și semi-fermentate (sunt înnebuniți după fructele de scoruș), ajung să sufere de intoxicații severe, care le provoacă uneori incapacitate temporară de zbor. De-a lungul timpului și-au dezvoltat un ficat rezistent, astfel că reușesc să supraviețuiască iarnă de iarnă. O altă curiozitate la aceste păsări este faptul că au un barometru intern formidabil. Adesea după ce i-am observat au urmat schimbări bruște și severe ale vremii (coduri galbene sau portocalii).

Scurt DICȚIONAR:

twitch - indicarea locului unde s-a descoperit o specie de pasăre rară sau deosebită

lifer - termen folosit de ornitologi pentru speciile de păsări văzute pentru prima oară în viață, specii noi în portofoliul personal.

Toader-Dorel BAZGA

Ornitologie

Aripi de mătase

Mătăsarii (familia Bombycillidae) sunt locuitori ai pădurilor subarctice de mărimea unui graur (18 – 21cm și vreo 70 de grame) cu penaj catifelat de culoare gri-cafeniu-trandafirii. Pe cap poartă o creastă de pene de aceeași culoare, bărbia și sprâncenele sunt negre, vârful cozii este înmuiat în galben, iar la aripi au la fiecare din remigele secundare pene scurte, îngroșate de culoare roșie a căror utilitate nu este pe deplin cunoscută. Probabil, că aceste pene ornamentale să aibă un rol în stabilirea vârstei și sexului fiecărui individ - la juvenili și la femele acești «ciucurași» lipsesc sau sunt în număr redus.

Această familie cuprinde trei specii înrudite: mătăsarul boreal (*Bombycilla garrulus*), răspândit în nordul Euro-asiatic și al Americii de Nord, mătăsarul de cedru (*Bombycilla cedrorum*) locuitor înaripat al Americii de Nord (Alaska, Canada) și mătăsarul japonez (*Bombycilla japonica*), care formează o mică populație în acest arhipelag.

Mătăsarul european cuibărește în vastele păduri de conifere și de mesteceni din nordul continentului. Cuibul semisferic este construit de ambii părinți din ace de rășinoase, mușchi, licheni și păr de ren, fiind plasat la 3 - 15 metri printre cetini. Puii rămân în cuib timp de 15-17 zile fiind hrăniți de ambii părinți exclusiv cu insecte. În restul acestei perioade, toate cele 3 specii se hrănesc cu semințe de conifere și boabe sălbatice

de păducel, porumbar, sorb, scoruș, măceș, cătină, etc. Mătăsarii se îndoapă cu cantități impresionante de semințe - aproape dublul greutateii, într-o singură zi - sâmburii fiind eliminați după 8 - 30 de minute, aceste păsări «lacome» ajutând astfel la regenerarea naturală a pădurilor. Valoarea nutritivă scăzută a fructelor și rapiditatea surprinzătoare a digestiei obligă aceste păsări să plece în căutarea hranei.

Astfel, în anii cu fructificație slabă, mătăsarii pornesc în adevărate invazii spre zonele temperate ale Europei în călătorii lungi de 6000 de km, ajungând uneori până în zonele nordice ale Franței. Aparițiile neregulate și spectaculare (în unele ierni este abundent, alteori apare în mici cârduri, pentru ca ani în șir să nu apară deloc) au rămas până de curând misterioase. Se credea că prezența lor în anumite regiuni anunță război, geruri mari sau... ciură?! de unde și numele lui în olandeză («Pestvogel» – pasărea ciurii), nemții și englezii numindu-l «Seidenschwanz» respectiv «Waxwing» - aripi de ceară, aluzie la penajul lor moale și lucios. Zborul lui este asemănător cu al graurului, însă cu undulații mai regulate și o siluetă ceva mai zveltă. Cântecul lui este un sunet clar de zurgălău, un tril fin și monoton: sirrrr – sirrrr !srrii – tsrii !

Acești remarcabili oaspeți de iarnă sunt așteptați în fiecare an și-n zona nordică a țării (Maieru, Anieș, BN).

Cărțile păsărarului Foto. Ilie Hoza

Primele observații ale acestor păsări, sculptate parcă în lemn lăcuit au fost făcute în decembrie 2000. Alte observații ale speciei au fost notate în ianuarie, februarie și decembrie 2001, ianuarie 2002. Din nefericire în 2003 n-am avut șansa să-i prindem în lentilele binoculului și nici în anul următor n-am fost mai norocoși. În 2005 am notat un efectiv de 274 exemplare, iar în 2006 am înregistrat 256 de mătăsari. Cele mai recente observații ale speciei au fost făcute în februarie 2011, ianuarie, 2014, februarie 2016. Estimările europene ale speciei sunt approximate la 110.000 – 1.000.000 de perechi.

Ilie HOZA

Cronica

Teatrul Rodicăi Ojog-Brașoveanu

Supranumită, pe bună dreptate, „Agatha Christie a României”, Rodica Ojog-Brașoveanu (1939-2002) este cunoscută mai cu seamă celor 35 de romane polițiste⁷, cu personajele sale celebre: Melania Lupu, bătrâna șireată și isteată, și Minerva Tutovan, fostă profesoară de matematică, devenită comisar de poliție. În romanele sale a fost influențată de opera unor autori ca: Edgar Wallace, Georges Simenon, Karl May, Theodor Constantin sau Haralamb Zincă.

Despre această scriitoare se știe că s-a născut în 28 august 1939, în București, ca fiică a profesoarei Ana Ojog și a avocatului Victor Ojog, care, fiind membru al Partidului Național Liberal, în perioada comunistă, a fost întemnițat în repetate rânduri, iar familia a dus-o foarte greu, trăind din vânzarea lucrurilor din casă: tablouri, covoare, bijuterii, servicii de masă și mobilier.

Studiile superioare și le-a început la Facultatea de Științe Juridice din București, dar, fiindcă a făcut parte din grupul studenților care au fost implicați în organizarea mișcărilor studențești de protest din timpul evenimentelor din Ungaria, din anul 1956, a fost exmatriculată. La vârsta de 16 ani s-a căsătorit cu un aristocrat timișorean neamț de care a divorțat după circa un an. Pentru a-și putea continua studiile a întocmit multe memorii la Ministerul Învățământului, dar i s-a comunicat că timp de un an trebuie să desfășoare muncă necalificată într-o fabrică și să devină „frunțasă în producție”. Drept urmare, la vârsta de 20 de ani, s-a angajat ca muncitoare necalificată la fabrica de medicamente „Galenica”, iar în 1962, a dat din nou examen și a fost admisă la Facultatea de Științe Juridice din Iași, pe care a absolvit-o în 1967. Se va căsători cu actorul Cosma Brașoveanu și va avea o viață fericită timp de 18 ani, însă acesta va muri în anul 1981, la vârsta de 45 de ani, în urma unui infarct.

A debutat în anul 1969 cu un scenariu de televiziune intitulat „Crima din Cișmigiu”, iar primul roman polițist se intitulează „Moartea semnează indescifrabil” (Editura Albatros, 1971), scris la insistențele soțului. Ca urmare a succesului cu această carte, a renunțat la avocatură, pe care a practicat-o timp de 7 ani, și s-a dedicat scrisului. Deși majoritatea

romanelor sunt polițiste, Rodica Ojog-Brașoveanu a scris și câteva romane cu caracter istoric, unul științifico-fantastic („Minerva se dezlanțuie”, 1974), mai multe povestiri, o piesă de teatru și cinci scenarii TV (am menționat mai sus „Crima din Cișmigiu”, 1969, „Șantaj”, 1981, scris în colaborare cu Geo Saizescu, „A doua variantă”, 1984, „Enigma”, 1995-1996, și „Poveste imorală”, 1998).

Piesa de teatru „Cursa de Viena” (1984) este scrisă după romanul „Plan diabolic”, publicat în 1974. Subiectul este următorul: la puțin timp după decolarea cursei de Viena, stewardesa Nina Aldea anunță că ambii piloți au fost înjunghiați, dar, înainte de crime, aceștia au reușit ca aparatul să fie pus pe pilotul automat, însă, peste patru ore se vor prăbuși, dacă vreunul din pasageri nu va fi în stare să-l readucă la sol. Cei unsprezece pasageri se gândesc, fiecare, la spectrul morții și simt nevoia să se descarce, să spună tot ce-i apasă de cel puțin un sfert de secol, cu alte cuvinte să-și ușureze cugetul. Stewardesa recunoaște că senilul Nichita Dumitrescu este, de fapt, tatăl ei, dar i-a fost jenă s-o spună. Ramolitul Nichita fusese cândva „spaima mahalalelor” în „lumea cuțitașilor, a barbugiilor și a hoților”, ba ucisese trei comisari de poliție, fiind pedepsit „să taie sare 20 de ani într-o ocnă”, acum, însă, ajunsese o legumă ce urma să fie internat într-un sanatoriu din Viena. Ea fusese căsătorită cu un ins foarte zgârcit, pe care l-a părăsit, și, după doi ani a devenit stewardesă, iar unul din piloții uciși îi fusese amant. Pilotul îi recunoștea că a cunoscut o altă femeie, Fana, iar relația lor trebuie să ia sfârșit. Până la urmă se dovedește că Fana, noua iubită a pilotului, era, de fapt, o hoată, care, fiind prinsă, fusese închisă 5 ani. După doi ani, datorită comportării exemplare, Fana urmează să iasă din pușcărie, iar pilotul îi cere să-l ajute la primirea hoatei; în timpul acesta, Nina îi strecoară în poșetă 100 de dolari, iar Fana este arestată, din nou, pentru trafic de valută, ca urmare a denunțului ei. Următorul care se spovedește este revizorul contabil Laurențiu Pantelimon-Ciolac. Rămas fără părinți, care decedaseră în 1917 de tifos, el a început „pe mâna milei publice”, fiind crescut la un orfelinat. Recunoaște că este „laș, fricos, mincinos”, deși, în permanență, se străduiește să pară altfel. A fost adoptat, după liceu a fost trimis la Viena unde a isprăvit Academia de Comerț. S-a căsătorit cu o fată de 18 ani, săracă și fără

studii, el, având 34 de ani. Are trei copii pe cap și pe mamă-sa (tatăl îi murise înainte). De când o lovise damblaua, mama adoptivă rămăsese paralizată, dar îl chinuia zilnic cu moffturile sale. „Mă rugam zilnic s-o strângă Dumnezeu” mărturisește el. Se hotărâse s-o lase să moară de foame, lucru care s-a și întâmplat, dar acum se căiește pentru fapta sa. Caricaturistul aventurier, nonconformistul Val Iacobescu, povestește că la 16 ani a plecat la liceu, cu pușculița mamei sale („câteva mii de lei”), a aruncat cărțile în lacul Cișmigiu, „cu excepția Geografiei lui Mehedinți”, și s-a urcat în primul tren. „Existase dintotdeauna ceva sălbatic, nedomolit în mine” mărturisește acesta. Principiile sale de viață erau: „să te descurci singur, să ai simțul proporțiilor, să nu pretinzi doi dolari pentru unul, prietenul, adevăratul prieten e un dar divin (...), să fii întotdeauna drept”. Pentru el, „viața e un banc excelent. Problema e să poți râde totdeauna”. Englezoaica Miss Dorothy James-Porter, marea iubitoare de animale, în special câinii, este singura care nu știe că avionul urmează să se prăbușească; pe ea o interesează „soarta câinilor valahi”. Lui Opișan, alt pasager, îi pasă că a uitat toate robinetele deschise acasă, deși urma să dea ortul popii peste un ceas. Doamna Hagianu îi mărturisește Ninei că a trecut prin câteva căsnicii nereușite până a ajuns la Dimitrie Hagianu, pe care îl prețuiește și-l iubește nespuse de mult. Căpitanul de cavalerie Dimitrie Hagianu a dus o viață aventuroasă, la 30 de ani își tocose toată averea. I se spovedește preotului Iustin Făgădău, spunându-i că, sub pretextul căutării șalului nevastei, își petrecuse noaptea în compania Ilincăi, soția unui senator, care dormea tun. Doamna Hagianu crede că băiețelul ei, de 5 ani, a căzut de la etajul II, în realitate, aflăm din mărturisirea cinică a lui Dimitrie, că el l-a ucis, că toată viața i-a fost scârbă de ea și că a înșelat-o cu toate prietenele ei; la aflarea veștilor, doamna Hagianu leșină. Economistul Anton Opișan, cel care, vorba lui Val Iacobescu, „a scormonit toată viața prin gunoaie, ca o cârțiță”, mărturisește cu seninătate că, în timpul războiului, a negociat cu colonelul neamț, Herman, ce trebuia răpit, salvarea acestuia, în schimbul unei mari sume de bani, trădându-și camarazii. Cea mai halucinantă și mai cutremurătoare mărturisire este

(continuare în pag. 12)

Icu CRĂCIUN

⁷ Conform interviului Corinei Pavel din *Formula As*, nr. 369/1999.

Cronica

Teatrul Rodicăi Ojog-Brașoveanu

(continuare din pag. 11)

povestea doctorului Ovidiu Diamantopol, ajuns în cârje, care, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, trece printr-un lagăr al morții, unde un alt doctor, Sturmbannführer SS Iosif Potra, cunoscut sub porecla de Diavolul Alb, asasinase cu sânge rece 4600 de victime. După încheierea războiului, Diamantopol l-a căutat ani de-a rândul pe toate meridianele globului cu gând să-l prindă și să-l dea pe mâna justiției. El știe cu exactitate că Diavolul Alb și-a făcut mai multe operații estetice pentru a nu fi recunoscut și se află printre cele 11 ființe care își așteaptă crispați moartea. Mărturisirea infirmului Diamantopol stârnește groază, uimire, sinceră compasiune, dar și o undă de admirație. Scriitorul Vasile Mareș recunoaște că el a ucis pe cei doi piloți, că își premeditase crimele, fiindcă nu i-a reușit nimic în viață și speră că în acest fel va ajunge celebru. „O nevastă m-a lăsat, cealaltă a murit, a treia mă disprețuiește” zice el. A lucrat 10 ani la un roman de război, dar, la gară, în timp ce își scotea biletul, cineva i-a furat valiza cu manuscrisul, în

plus, despre altă carte n-a scris nimeni măcar un rând; „...nesimțirea criticilor m-a ucis!” zice cu obidă. Nici măcar copiii lui nu l-au citit. El își notase reacțiile oamenilor care urmau să moară „peste trei ore, două ore, o oră, cinci minute, ultimul minut”, convins că, după moartea lui, va rămâne „o operă unică care va zgudu lumea”. Viața lui fusese un șir de rateuri. Diamantopol le reamintește tuturor că Iosif Potra, ascuns sub alt nume printre ei, este singurul care știa să piloteze un avion. După ce află ce se întâmplă în avion, perversa și ipocrita Miss Dorothy le propune, inițial, să se sinucidă toți, ori să-l ucidă pe Diamantopol, pentru ca Diavolul Alb să-i salveze pe ceilalți; o altă variantă fusese să-l convingă pe infirmul în cârje să se sacrifice/sinucidă de dragul celorlalți. Grupul pasagerilor se împarte în două: adeptii propunerii englezoaicei (Mareș, Opreșan, Ciolac, Hagianu, preotul Făgădău) și cei care să-l apere pe Diamantopol, în frunte cu caricaturistul Val Iacobescu. Mareș se asociază cu Miss Dorothy: „Este în puterea noastră să alegem: unul sau unsprezece” își justifică el atitudinea.

Englezoaica le cere tuturora să toarne fiecare câte o picătură de otravă în pahar și să-l oblige pe infirm să o bea, „singura soluție pentru ieșirea din acest impas”, lucru care se va și întâmpla. „Faceți-o de dragul nostru!” își argumentează ea solicitarea cu fantezia sa macabră. Când mai aveau doar câteva minute, înainte de prăbușirea avionului, cei zece află că singurul care știa conduce aparatul nu fusese altul decât preotul Iustin Făgădău, care recunoaște că el este adevăratul Diavol Alb. Finalul este dea dreptul bulversant: singurele personaje autentice sunt Diamantopol și preotul Iustin Făgădău, alias nazistul Iosif Potra, ceilalți sunt actori care și-au interpretat rolul de personaje care ascund cu grijă fapte reprobabile din trecutul lor după un scenariu scris de nimeni alta decât comisarul de poliție Minerva Tutovan pentru deconspirarea criminalului de război.

Rodica Ojog-Brașoveanu a murit în 2 septembrie 2002, la vârsta de 63 de ani, dar cărțile sale își vor găsi întotdeauna cititorii.

Icu CRĂCIUN

Istorie

Drama istorică „Domnița Stana” despre cetatea Vărării

Încărcat de legendă, satul din dreapta și din stânga Someșului, cuprins între Rebrîșoara și Feldru, a avut norocul să fie botezat de două ori de-a lungul existenței sale. O dată cu numele de **Vărărea**, nume păstrat multă vreme în sufletul și mintea acestor oameni, și a doua oară, după înființarea Regimentului grăniceresc, când primește numele de origine latină, adică **Nepos**. Cuvântul acesta se desprinde din expresia cezaro-crăiască, atât de cunoscută în ținutul năsăudean: **SALVE PARVA NEPOS ROMULI!**, dar are și alte variante.

Istoria acestor meleaguri este împodobită de existența a două legende rămase în istoria comunității prin grija și arta scriitoricească a unui fiu al satului cu numele de Pavel Tofan, cel care își semna scrierile cu pseudonimul „Delavărărea” și fusese confundat pentru o vreme cu Liviu Rebreanu. Este vorba de legendele: „Comoara împăratului” și „Clopotel din cetatea lui Rareș”, creații literare publicate în anul 1932.

Așa cum spune autorul, ele au fost auzite de la oamenii din sat, pe când era încă copil, iar măiestria sa artistică le-a dat forma unor adevărate opere literare. Bogăția informațiilor istorice pe care le conține, dar mai ales frumusețea în care sunt prezentate aceste meleaguri, l-au inspirat pe scriitorul și libretistul **ILARIU G. ALBU** din Cluj să scrie drama istorică în 4 acte „**DOMNIȚA STANA**”, piesă pe care o publică în anul 1935 și este destinată Operei Române din Cluj.

Autorul a luat contact direct cu oamenii și locurile din Nepos, prin intermediul lui Pavel Tofan, un foarte bun prieten al său, de pe vremea când era la Cluj, care-i acordă sprijinul și-l îndeamnă să destelenească acest teren artistic încă arid și neexplorat până atunci, cum este libretul.

Piesa oglindește întreg sufletul generos și împăciuitor al străbunilor de pe aceste meleaguri, dar și bărbăția românească ce nu s-a lăsat și nu se va lăsa niciodată intimidată de intrigi meschine și

cuceritori semeți, oricât de răsunător ar fi numele lor.

Ațiunea se petrece în cetatea Vărării și este plasată într-un trecut îndepărtat, iar personajele sunt oameni care au intrat în istoria acestei localități: Dumitru, părcălabul cetății, Grozav, vestitul căpitan din Vărărea, părintele Tofan, un vrednic slujitor al bisericii din Nepos de care mulți oameni își mai amintesc cu drag, ciobani și alți locuitori ai acestui hotar. Semnificativ este actul II al piesei în care apare schitul părintelui Tofan, iar în depărtare Munceii acoperiți de brazi.

Pe o culme se văd scânteind în razele soarelui, acoperișul cetății Vărărea și turlele bisericii domnești. Pe fondul legendei „Cămara împăratului” se țese întreaga ațiune a piesei care nu este lipsită de o frumoasă poveste de dragoste.

Autorul a transpus în artă un adevăr istoric, dar își pune în valoare și ficțiunea care dă piesei o frumusețe deosebită. Se spune că împăratul Traian, statornicise în cetatea Vărării tezaurul Daciei Superioare, unde se adunau dările și din fondurile căruia se întrețineau legiunile. După retragerea acestora, în dreapta Dunării, cetatea Vărărea a continuat să fie locul de vărsare a dărilor, primind în popor numele de „Cămara împăratului”. Cu vremea, voievozii români au găsit primejdios să păstreze avuțiile în cetate și atunci au pus să sape un gang subteran, care ducea la o peșteră din pădurea Iborii, la „Peștera Zămbriții”, unde au depus tezaurul. Această peșteră au rânduit-o astfel, încât să fie și loc de refugiu în timpul năvălirilor barbare, tăind în piatră încă două drumuri, unul spre Balta Doamnei, altul spre Răpile Leului. De fapt, această poveste istorică ascunde un adevăr pe care românii de pe Someș l-au trăit în relațiile lor cu districtul bistrițean.

Cu toate că numai știe nimeni azi locul unde e ascunsă comoara, bătrânii o presupun undeva prin Munceii și povestesc că, în noaptea din Joia

*Este un nou an și un nou început!
Primiți din partea noastră cele mai
frumoase urări de bine! Sănătate
multă, bucurii și la cât mai multe
împliniri!*

*Vă mulțumim că ați fost alături de
noi în toți acești ani și că ne sunteți
alături în anul care abia a început!*

LA MULȚI ANI!

Redacția

Patimilor, ușa de la intrare se deschide singură, în timpul cât preotul rostește în altar cele 12 evanghelii: „În noaptea sfântă-a privegherii,/ Oricine vrea, poate intra/Să ducă aur cât ar vrea,/Apoi se-chide și-n zadar,/ Mai cauți urma de hotar”.

Ilariu G. Albu valorifică în această piesă și cea de-a doua legendă, Clopotele din cetatea lui Rareș, vorbind de stăpânirea voievodului moldovean peste aceste meleaguri și face iarăși aluzii la magistratul bistrițean, dar și la alții.

Autorul acestei opere reușește să facă o descriere deosebit de frumoasă a plaiurilor neposene, așa cum a făcut-o Liviu Rebreanu într-unul din romanele sale. Aș putea spune că aceste locuri i-au inspirat și îi inspiră și astăzi pe cei care se ocupă de literatură (Domnița Petri, Dumitru Popițan, Ovidiu Petri, Gavril Istrate) sau de pictură, precum este Nechita Bumbu. Cred că Neposul poate fi considerat o adevărată oază de tradiție și istorie.

Mircea DAROȘI

Redactor-șef: Icu CRĂCIUN

Redactori: Viluf Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare și tehnoredactare computerizată: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643